

Työpaperi 8/2020

Niina Saukko, Jonna Ikonen, Vesa Saaristo & Timo Ståhl

Terveyttä edistävä kulttuuri kunnan toiminnassa

Menetelmäraportti

Kulttuuri kunnan toiminnassa 2019 -tiedonkeruulla selvitettiin ensimmäisen kerran kulttuurin, erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin toimenpiteitä, resursseja ja toimintakäytäntöjä kunnissa. Tiedonkeruu on osa Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmää (TEAvisari), jossa vertailukelpoisten tunnuslukujen avulla kuvataan ja seurataan kunnan toimintaa väestönsä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. TEAvisarissa tulokset raportoidaan terveydenedistämisen (TEA) viitekehyksen ulottuvuuksien (johtaminen, sitoutuminen, seuranta ja arviointi, voimavarat, osallisuus, yhteiset käytännöt ja muut ydintoiminnot) mukaan.

Kulttuuri täydentää TEAvisarin tietopohjaa antaen kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuudesta entistä paremman ja monipuolisemman kokonaiskuvan. Kunnille tiedonkeruu antaa tietoa kunnan tilanteesta sekä näkemyksen siitä, millainen on sen tilanne suhteessa koko maahan tai vastaaviin kuntiin. Tietoa käytetään johtamisen välineenä myös valtakunnallisella ja alueellisella tasolla.

Aineistona oli keväällä 2019 kuntien (N=295) kulttuurin edistämisestä vastaaville vastuhenkilöille tehty tiedonkeruu, johon tiedot toimitti 283 (96 %) kuntaa. Keskimääräinen kokonaispistemäärä (TEA) oli 49 pistettä. Kaupunkimaiset kunnat pärjäsivät jokseenkin paremmin kuin taajaan asutut tai maaseutumaiset kunnat. Tiedonkeruu osoittaa kuntien välisten erojen olevan suuria, jotka voivat olla merkittäviä kaupunkimaisten, taajaan asuttujen ja maaseutumaisten kuntien välillä.

Tiivistelmä

Niina Saukko, Jonna Ikonen, Vesa Saaristo & Timo Ståhl. Terveyttä edistävä kulttuuri kunnan toiminnassa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 8/2020. 69 sivua. Helsinki 2020. ISBN 978-952-343-467-7 (verkkojulkaisu)

Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä (TEAvisari) kuvaa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistoimintaa seitsemällä toimialalla: kuntajohto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen perustutkintokoulutus, liikunta, perusterveydenhuolto ja kulttuuri. Toimialoilta kerättävät tiedot on jäsennetty terveyden edistämisasiäktiivisuuden (TEA) viitekehyksen mukaisesti seitsemään näkökulmaan: sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, yhteiset käytännöt, osallisuus ja muut ydintoiminnot. Toimialaseen vaikuttavasti ja tehokkaasti on organisaation otettava huomioon kaikki edellä mainitut näkökulmat.

Kulttuurin osalta tiedot kerättiin ensimmäisen kerran keväällä 2019. Tiedonkeruulla selvitettiin kulttuurin, erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin toimenpiteitä, resursseja ja toimintakäytäntöjä kunnissa. Tiedonkeruu täydentää olemassa olevia tiedonkeruita vahvistaen tietopohjaa, jonka perusteella kulttuuritoimintaa sekä taiteen ja kulttuurin keinoin tapahtuvaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä voidaan suunnitella, johtaa ja arvioida. Jatkossa tiedot on tarkoitus kerätä joka toinen vuosi, mikä mahdollistaa seurantatiedon kertymisen. Kunnan kulttuuritoimintaa kuvataan tiedonkeruulomakkeen tietosisältöjen ja muiden tietolähteiden tiedoista muodostetuilla 94 indikaattorilla, joista laskettiin kulttuurin kokonaispistemäärä (TEA). Jokainen indikaattori kuuluu johonkin osasummaan ja jokainen osasuma kuuluu johonkin ulottuvuuteen. Ulottuvuuksien pistemääristä muodostuu kulttuurin kokonaispistemäärä (TEA). Tässä raportissa kuvataan kunnan kulttuuritoimea kuvaavien tunnuslukujen muodostaminen.

Aineistona oli keväällä 2019 kuntien (N=295) kulttuurin edistämisestä vastaaville vastuuhenkilöille tehty tiedonkeruu, johon tiedot toimitti 283 (96 %) kuntaa. Aineistoa täydennettiin muista tietolähteistä saatavilla olevilla tiedoilla. Terveydenedistämisasiäktiivisuuden ulottuvuuksien alle ryhmiteltyjen kysymysten vastausvaihtoehdot pisteytettiin välille 0–100 suhteessa oletettuun toiminnan hyvään laatuun.

Yksittäisten indikaattoreiden ja osasummien keskinäisiä yhteyksiä tarkasteltiin Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimilla. Indikaattoreista tehtiin myös klusterianalyysi ulottuvuussittain. Yhteensä viisi indikaattoria hakeutui eri ulottuvuuteen kuin mihin ne oli sisällöllisesti sijoitettu. Suomen yleiset kirjastot -tilaston indikaattoriaineiston ulottuvuuksien tunnistamisessa käytettiin klusterianalyysiä korrelaatioiden havaitsemiseksi ja indikaattoreiden karsimiseksi. Kuntien keskimääräinen kokonaispistemäärä (TEA) (mediaani) oli 49 pistettä. Puolet kunnista oli välillä 36–60 pistettä. Ulottuvuussittain parhaiten toteutui osallisuus, keskimäärin 56 pistettä. Kaupunkimaiset kunnat saivat keskimäärin parempia kokonaispistemääriä (mediaani 62) kuin taajaan asutut (mediaani 49) tai maaseutumaiset (mediaani 45) kunnat. Kokonaispistemäärä (TEA) korreloi voimakkaimmin sitoutumisen ($r=0,80$) ja johtamisen ($r=0,79$) ulottuvuuksien pistemäärien kanssa. Ulottuvuussittain eniten korrelaatiota oli johtamisen ja sitoutumisen kokonaispistemäärien välillä ($r=0,62$).

Kunnan kulttuuritoimen terveydenedistämisasiäktiivisuuden kuvaaminen kulttuurin edistämisestä vastaavilta viranhaltijoilta kerätyillä tiedoilla vaikuttaa antaneen käyttökelpoista tietoa kuntien hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta. Tiedonkeruusta saadut tiedot olivat kattavia ja niitä hyödyntävät eri toimijat kunnissa, alueellisesti ja kansallisesti.

Avainsanat: kulttuuri, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Sammandrag

Niina Saukko, Jonna Ikonen, Vesa Saaristo & Timo Ståhl. Hälsofrämjande kultur i kommunens verksamhet. Institutet för hälsa och välfärd (THL). Diskussionsunderlag 8/2020. 69 sidor. Helsingfors, Finland 2020. ISBN 978-952-343-467-7 (nätpublikation)

Systemet för jämförelsedata om främjande av hälsa (TEA Viisari) beskriver kommunens arbete för främjande av hälsa och välfärd inom sju verksamhetsområden: kommunledning, grundläggande utbildning, gymnasieutbildning, grundläggande yrkesutbildning, motion och idrott, primärvård och kultur. De uppgifter som insamlas om dessa verksamhetsområden indelas enligt referensramen för hälsofrämjande verksamhet i sju dimensioner: engagemang, ledning, uppföljning och behovsanalys, resurser, gemensam praxis, delaktighet och övrig kärnverksamhet. För att fungera produktivt och effektivt bör organisationen beakta alla dessa dimensioner.

I fråga om kultur insamlades uppgifter för första gången våren 2019. Genom datainsamlingen utreddes kommunernas åtgärder, resurser och praxis inom kultur, i synnerhet kultur som främjar hälsa och välfärd. Datainsamlingen kompletterar befintliga datainsamlingar genom att skapa ett bättre informationsunderlag som kan användas som grund vid planering, ledning och utvärdering av kulturverksamhet och främjande av hälsa och välfärd via konst och kultur. Avsikten är att i fortsättningen samla in uppgifter vartannat år, vilket gör det möjligt att sammanställa uppföljningsdata. Kommunens kulturverksamhet beskrivs med 94 indikatorer som bildats utgående från frågorna på datainsamlingsblanketten och uppgifter ur andra informationskällor och sammanräknats till ett totalt poängtal för kultur (TEA). Varje indikator ingår i någon delsumma och varje delsumma hör till någon dimension. Dimensionernas poängtal bildar det totala poängtalet för kultur (TEA). I den här rapporten beskrivs hur nyckeltalen för kommunens kulturväsende bildas.

Materialet utgjordes av data som insamlades våren 2019 av kommunernas (N=295) ansvarspersoner för främjande av kultur, av vilka 283 kommuner (96 %) svarade. Materialet kompletterades med uppgifter ur andra informationskällor. Svartalternativen för frågorna, som kategoriserats enligt de olika dimensionerna i referensramen för hälsofrämjande verksamhet, poängsattes mellan 0 och 100 i relation till förmodad god kvalitet för verksamheten.

De inbördes sambanden mellan enskilda indikatorer och delsummor analyserades med hjälp av Spearman's rangkorrelationskoefficienter. Av indikatorerna gjordes också en klusteranalys för varje dimension. Totalt fem indikatorer avvek från den dimension där de hade placerats på innehållsmässiga grunder. Vid identifieringen av dimensionerna i indikatormaterialet i statistiken för de allmänna biblioteken i Finland användes klusteranalys för att hitta korrelationer och utesluta indikatorer. Kommunernas totala poängtal (TEA) var i genomsnitt 49 poäng. Hälften av kommunerna låg i intervallet 36–60 poäng. Den dimension som verkställdes bäst var delaktighet, med i genomsnitt 56 poäng. Urbana kommuner fick i genomsnitt bättre totala poängtal (median 62) än tätortskommuner (median 49) eller landsbygdskommuner (median 45). Det totala poängtalet (TEA) korrelerade kraftigast med poängtalerna för dimensionerna engagemang ($r=0,80$) och ledning ($r=0,79$). Då poängen granskas per dimension var korrelationen störst mellan poängtalerna för ledning och engagemang ($r=0,62$).

Att beskriva den hälsofrämjande verksamhet som bedrivs av kommunens kulturväsende med hjälp av uppgifter från de tjänsteinnehavare som ansvarar för främjandet av kultur verkar ha gett användbar information om kommunernas hälso- och välfärdsfrämjande kulturverksamhet. Uppgifterna från datainsamlingen var omfattande och utnyttjas av olika aktörer på kommunal, regional nivå och nationell nivå.

Nyckelord: kultur, främjande av hälsa och välfärd

Abstract

Niina Saukko, Jonna Ikonen, Vesa Saaristo & Timo Ståhl. Health-promoting culture in the municipality's activities. Finnish Institute for Health and Welfare (THL). Discussion Paper 8/2020. 69 pages. Helsinki, Finland 2020. ISBN 978-952-343-467-7 (online publication)

TEAviisari, a system for comparing data on health promotion work, describes municipalities' health and welfare promotion activities in seven dimensions: municipal management, basic education, general upper secondary education, vocational upper secondary education, physical activity, primary health care and culture. In accordance with the framework for health promotion capacity building (TEA), the information collected from these sectors has been structured into seven groups based on different perspectives: commitment, management, monitoring and needs assessment, resources, common practices, participation and other core functions. To operate effectively and efficiently, the organisation must take into account all of the above-mentioned perspectives.

For culture, data was collected for the first time in spring 2019. The data was collected to examine the measures, resources and operating practices used in the field of culture in municipalities, especially in culture that promotes health and welfare. The data collection complements the existing data collections, reinforcing the knowledge base on the basis of which cultural activities and the promotion of health and welfare by means of art and culture can be planned, managed and evaluated. In future, the intention is to collect data every two years to enable the accumulation of monitoring data. The cultural activities of the municipality are described by 94 indicators based on the questions in the data collection form and data from other information sources. The sum score for culture (TEA) was calculated on the basis of these indicators. Each indicator belongs to a sub score and each sub score to a dimension. The scores for the different dimensions form the sum score for culture (TEA). This report describes how the indicators describing the cultural activities of municipalities were formed.

The material used was the data collected from persons responsible for the promotion of culture in municipalities (N = 295) in spring 2019. Data was provided by 283 (96%) municipalities. The material was supplemented with information available from other sources. The alternative answers to questions grouped under the different dimensions of health promotion capacity building were given points on a scale of 0 to 100 in relation to the assumed good quality of activities.

The links between individual indicators and the subsums were examined using Spearman's rank correlation coefficients. A cluster analysis by dimension was also carried out on the indicators. A total of five indicators fell under a different dimension than the one under which they had been placed on the basis of their content. Cluster analysis was used to identify the dimensions of the indicator material in the Finnish Public Libraries statistics in order to detect correlations and reduce the number of indicators. The average sum score for municipalities (TEA) (median) was 49 points. One half of the municipalities scored between 36 and 60 points. The dimension with the best result was participation, 56 points on average. Urban municipalities received on average better sum scores (median 62) than densely populated (median 49) or rural (median 45) municipalities. The sum score (TEA) correlated most strongly with the scores of commitment ($r = 0.80$) and management ($r = 0.79$). The strongest correlation was found between the sum scores of management and commitment ($r = 0.62$).

Using information collected from officials responsible for promoting culture to describe health promotion capacity building in the municipality's cultural services appears to have provided useful information on cultural activities that promote health and welfare in municipalities. The data obtained in the data collection was comprehensive and is used by different actors at municipal, regional and national level.

Keywords: culture, health and welfare promotion

Sisällys

Tiivistelmä.....	2
Sammandrag.....	3
Abstract.....	4
Johdanto.....	6
Kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutukset sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävä kulttuuri käsitteenä ...	8
Kansalliset ohjelmat, strategiat ja lait.....	10
Kulttuurin saatavilla oleva tietoperusta.....	13
Kirjastopalvelut.....	14
Taiteen perusopetus.....	15
Kansalaisopistot.....	15
Kulttuurin ammattilaiset.....	16
Taide ja kulttuuri sosiaali- ja terveyspalveluissa.....	16
TEAvisari.....	17
Indikaattorien kehittäminen, aineisto ja menetelmät.....	19
Tulokset.....	21
Sitoutuminen.....	21
Johtaminen.....	25
Seuranta ja arviointi.....	31
Voimavarat.....	36
Muiden tietolähteiden indikaattorit voimavaraulottuvuudessa.....	41
Osallisuus.....	43
Muut koko väestön kulttuurin edistämisen ydintoiminnat.....	46
Puuttuvat tiedot.....	49
Ulottuvuuksien väliset yhteydet.....	51
Pohdintaa korrelaatioista indikaattoreiden välillä.....	52
Indikaattoreiden yhteys kokonaispistemäärään.....	53
Klusterianalyysi.....	54
Avoimet palautteet.....	55
Pohdinta.....	56
Lähteet.....	57
Liite	

Johdanto

Kunnan kulttuuritoiminnan yleisenä tehtävänä on edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä (laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019). Kulttuuritoiminta, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus mahdollistavat taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksien toteutumisen. Saatavuus tarkoittaa palvelujen riittävyyttä ja niiden monipuolista järjestämistä suhteessa kunnan väestömäärään ja -rakenteeseen. Saavutettavuus tarkoittaa, etteivät palveluiden käyttäjien taloudellinen, sosiaalinen tai kulttuurinen asema tai henkilökohtaiset ominaisuudet ole esteenä palveluiden käytölle. Kaiken kunnan järjestämän kulttuuritoiminnan voidaan nähdä tukevan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Alkuvuodesta 2019 voimaan astuneen kulttuuritoimintalain (166/2019) lähtökohtana on kulttuurisen ja taiteellisen toiminnan edistäminen ja väestöryhmien yhdenvertainen mahdollisuus osallistua kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen. Lain tavoitteena on edistää kunnan kulttuuritoimintaa siten, että sen järjestämisessä ja palveluiden tuottamisessa otetaan huomioon kunnan paikalliset olosuhteet, väestöryhmien tarpeet ja taiteen vaikutusmahdollisuudet ihmisten ja yhteisöjen elämään. Kulttuurin merkitys liittyy kokonaisvaltaisella tavalla ihmisten hyvinvointiin. Kulttuurista ja taiteesta syntyvät hyödyt ovat sekä välittömiä että välillisiä. Kulttuuripoliittisilla keinoilla ja politiikka-alan yhteistyöllä on mahdollista saavuttaa suurin hyöty kulttuurin ja taiteen toimintojen edistämiseksi. Hallituksen esityksessä laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta (HE 195/2018 vp) todetaan, että kuntien kulttuuritoimintaa koskevan tiedon tuottamisessa ja toiminnan arvioinnissa on kehitettävää. Kulttuuritoimintapaikoista ja niiden saavutettavuudesta ei ole vastaavaa tietoa saatavilla kuten esimerkiksi liikuntapaikkojen paikkatietojärjestelmästä (LIPAS).

Kuntalain (410/2015) ja terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan kuntien tulee huomioida kunnan asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuntastrategiassa. Kulttuuritoimintalaki ja kuntalaki säätävät kunnan asukkaiden mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan ja toimintaan liittyvän päätöksenteon valmisteluun. Kuntien kulttuuritoiminnan järjestämistä kunnassa ohjaavat myös laki taiteen perusopetuksesta (633/1998), laki yleisistä kirjastoista (1492/2016), museolaki (729/1992), teatteri- ja orkesterilaki (730/1992) ja laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998).

Kansallista vertailukelpoista tietoa kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kulttuuritoimenpiteistä ja näihin liittyvistä edellytyksistä on ollut niukasti saatavilla. Tilastoinnin puutteellisuus ja sirpaleisuus vaikeuttavat kuntien kulttuuritoiminnan kokonaisuuden hahmottamista (HE 195/2018 vp). Koska kattavaa tietoa yhteiskunnassa tapahtuvasta kulttuurielämästä sekä taide- ja kulttuuripalvelujen resursseista ei ole saatavilla, on kokonaiskuvan muodostaminen kulttuurin tilanteesta Suomessa haastavaa (Saukkonen, 2016).

Uuden kulttuuritoimintalain (166/2019) 8 §:n mukaan lain tavoitteiden ja tehtävien toteuttamiseksi sekä kunnan kulttuuritoiminnan kehittämiseksi tulee tuottaa tietoa ja arvioida toimintaa. Kunnat vastaavat kulttuuritoiminnan arvioinnista ja osallistuvat tarpeen mukaan tiedon tuottamiseen. Lain yksityiskohtaisemmissa perusteluissa todetaan, että tiedon tuottamisesta ja toiminnan arvioinnista säätäminen on tarpeellista vaikuttavamman kulttuuritoiminnan kehittämiseksi kunnissa (HE 195/2018 vp). Antti Rinteen ”Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta” -hallitusohjelmassa nousee esiin kulttuurin hyvinvointivaikutusten lisääminen vahvistamalla eri hallinnonalojen yhteistyötä. Hallitusohjelmassa asetetaan kaksi päätavoitetta Kulttuuri, liikunta ja nuoriso -luvussa. Ensimmäinen päätavoite on luovien alojen työpaikkojen lisääntyminen, bruttokansantuotteen osuuden nouseminen ja työntekijöiden työskentelyedellytysten paraneminen. Toisena päätavoitteena on kulttuuripalveluiden parempi saavutettavuus sekä kulttuurin toimintaedellytysten vahvistaminen. (Valtioneuvosto, 2019.)

Kulttuuri toimialana on monimuotoinen, laaja ja sen toiminnasta voi olla sovittu erilaisia tapoja riippuen kunnasta. Kulttuuripolitiikassa on tunnistettu tarve vaikuttavuus- ja indikaattoritiedolle kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistoimista. Kulttuuri kunnan toiminnassa 2019 -tiedonkeruu tukee osaltaan uuden kulttuuritoimintalain toimeenpanon seuranta- ja arviointia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kehittämässä terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä TEA Viisarissa on julkaistu kuntakohtaista tie-

toa kunnan toiminnan arvioimiseen, kehittämiseen ja johtamiseen vuodesta 2008 lähtien. TEAviisari kuvaa kunnan terveydenedistämistoimintaa kuudella kunnan toimialalla: kuntajohto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen perustutkintokoulutus, liikunta ja perusterveydenhuolto. Tiedonkeruu on jäsennetty terveydenedistämisasiivisuuden (TEA) viitekehyksen mukaisesti: sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, yhteiset käytännöt, osallisuus ja muut ydintoiminnot. (Ståhl & Rimpelä, 2010.) Kerätyt tiedot esitetään viitekehyksen mukaisesti ja ne ovat tarkasteltavissa maksuttomassa verkkopalvelussa osoitteessa www.teaviisari.fi. Tiedontuotanto ja tietovarannon indikaattorityö mahdollistavat kuntien kulttuuritoiminnan toimintaedellytysten suunnittelua, laadukasta päätöksentekoa, kehittämistä ja arviointia. Kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuuritoiminnan kokonaiskuvan muodostamiseksi tiedonkeruussa saatuja tietoja täydennettiin Tilastokeskuksen tiedoilla ja opetus- ja kulttuuriministeriön ylläpitämää Suomen yleiset kirjastot -tilastosta saatavilla olevilla tiedoilla. Kunnan kulttuurin toimialan osalta tiedot kerättiin ensimmäistä kertaa keväällä 2019. Jatkossa tarkoituksena on kerätä tiedot keväisin joka toinen vuosi, mikä mahdollistaa seurantatiedon kertymisen.

Raportin alussa kuvataan kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuria käsitteenä. Tämän jälkeen esitellään kansalliset kulttuuritoimesta saatavilla olevat tietolähteet, jonka jälkeen raportissa kuvataan kunnan kulttuuritoimea kuvaavien tunnuslukujen muodostaminen tilastollisten analyysimenetelmien perusteella.

Kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutukset sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävä kulttuuri käsitteenä

Taiteella ja taiteellisella toiminnalla on positiivisia vaikutuksia hyvinvointiin (Liikanen, 2003). Kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia on tutkittu runsaasti ja niistä on saatavilla laajaa tutkimusnäyttöä. Tässä luvussa esitellään keskeisiä kulttuurin hyvinvointi- ja terveystutkimusten tuloksia. Laajassa 103 kansainvälistä tutkimusjulkaisua sisältävässä tutkimuskatsauksessa todettiin sairaalaympäristössä tehdyllä musiikki-interventiolla olleen lukuisia positiivisia vaikutuksia potilaisiin. Tulosten mukaan musiikki vähensi potilaiden stressitasoa, ahdistuneisuutta ja masennusta, vähensi lääkkeiden käyttöä sairaalassa ja lyhensi sairaalasaoloaika. (Staricoff & Clift, 2011.) Musiikin kuuntelun on todettu aktivoivan aivojen hermoverkkoa laajasti. Tulosten mukaan musiikkia päivittäin kuunnelleet aivoinfarktipotilaat toipuivat nopeammin kuin potilaat, jotka kuuntelivat äänikirjoja tai eivät kuunnelleet mitään. Nopeasti aivoinfarktin jälkeen aloitettu musiikin kuuntelu paransi myös toipumisen alkamista. (Särkämö ym., 2008.) Ensimmäisessä suomalaisessa aikuisten leikkauskivun hoitoa koskevassa musiikki-interventiotutkimuksessa havaittiin musiikkia kuunnelleiden maha-suolistoalueen leikkauspotilaiden hengitystiheyden ja systolisen verenpaineen olleen alhaisempia kuin kontrolliryhmän (Vaajoki, 2012). Laajassa neurologista kuntoutusta selvittäneessä kirjallisuuskatsauksessa havaittiin musiikki-interventioiden vaikuttavan kognitiota, motoriikkaa tai henkistä hyvinvointia tukevasti Parkinsonin tautia, epilepsiaa tai MS-tautia sairastavilla (Sihvonen ym., 2017). Myös aivohalvauspotilailla on todettu musiikin kuuntelun vaikuttavan motoriseen toipumiseen (Scholz ym., 2016).

Dementiapotilaiden katsoessa, kokiessa tai tehdessä taidetta havaittiin kognitiiviseen toimintaan liittyviä positiivisia prosesseja (Eeckelaar ym., 2010). Taide- ja kulttuuriosallistumisen ja terveyden välisiä yhteyksiä tarkasteltiin laajassa kansainvälisessä 15 pitkittäistutkimusta sisältävässä brittitutkimuksessa. Tutkimusten analysoinnin jälkeen todettiin taide- ja kulttuuriosallistumisella voivan olla vaikutus kroonisiin sairauksiin, kuten sydänsairauksiin ja dementiaan. (Gordon-Nesbitt, 2015.)

Britanniassa Artlift-ohjelmassa kroonisesta kivusta ja lievästä mielenterveysongelmista kärsivät potilaat ohjattiin osallistavan taiteen ryhmiin. Ohjelma vähensi potilaiden käyntejä yleislääkärin vastaanotolla 37 prosentilla ja sairaalakäyntejä 27 prosentilla. Analyysin mukaan lääkäri- ja sairaalakäyntien vähentymisestä syntyneet säästöt olivat 216 £/potilas. (Opher, 2011.)

Taiteen ja kulttuurin käyttöä lastensuojelussa on tutkittu pitkään. Musiikki ja varjoteatteri taidelähtöisinä menetelminä lastensuojelutyössä antoivat mahdollisuuden käsitellä epäselviä tai vaikeasti sanoitettavia asioita (Känkänen & Rainio, 2010). Lastensuojelun taidelähtöisten menetelmien käyttöä kartoittaneessa tutkimuksessa havaittiin institutionaalisesti vahvasti latautuneen lastensuojelun tarvitsevan monia tapoja lasten ja nuorten kanssa kommunikointiin (Känkänen, 2013). Kansallisteatteri ja valtion koulukodit toteuttivat yhteistyössä teatterihankkeen vuonna 2018. Hankkeessa toteutettiin teatteriesitys koulukodeissa ja nuoret osallistuivat esityksen yhteydessä järjestettyihin työpajoihin. Tavoitteena oli tarkastella työpajoihin osallistumisen vaikutuksia nuorten tunneilmaisussa ja tunteiden käsittelyssä. (THL, 2018.)

Maaailman terveysjärjestö WHO julkaisi ensimmäisen taiteen, terveyden ja hyvinvoinnin yhteyksiä käsittelevän raportin marraskuussa 2019. Tutkimusyhteenveto kattoi tutkimuksia käsittelevän kirjallisuuden vuosituhannen alusta ja sen tavoitteena oli näyttöön perustuvilla ajankohtaisilla tutkimuksilla vahvistaa taiteen ja terveyden välisen yhteyden tietopohjaa. Raportissa esiteltiin yli 900 kansainvälisen tutkimusjulkaisun kautta kattavasti taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia. Raportti toteaa taiteen voivan vaikuttaa sekä henkiseen että fyysiseen terveyteen. Yli 3000 tutkimuksen tulosten mukaan taiteella on merkittävä rooli sairastumisen ehkäisemisessä, terveyden edistämisessä ja sairauden hoitamisessa. Raportissa esitellään myös suositukset kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalan integroimiseksi terveyden ja hyvinvoinnin tueksi eri elämänvaiheissa. Raportin mukaan tutkimukset vahvistavat taidetoimintaan osallistumisen vahvistavan terveyttä ja hyvinvointia. Taidetoimintaan osallistumalla joko kokijan tai tekijän roolissa on todettu voivan

ehkäistä sekä psyykkisiä että fyysisiä sairauksia sekä hoitaa ja auttaa sairauksista selviytymisessä. Taiteisiin osallistumisen vähentää riskiä dementiaan ja masennukseen. Tanssin on havaittu parantavan Parkinsonin tautia sairastavien motoriikkaa. Kouluissa draamatoimintaa on käytetty kiusaamisen vähentämiseksi. Tutkimustulokset ryhmiteltiin kahden pääteeman mukaan: ehkäisy ja edistäminen sekä hallinta ja hoitaminen. Ehkäisyn ja edistämisen osalta todettiin taiteen voivan vaikuttaa terveyden sosiaalisiin tekijöihin, tukea lapsen kehittymistä, kannustaa terveyttä edistävään käyttäytymiseen, auttaa ehkäisemään sairastumista ja tukea hoitoa. Hallinnan ja hoitamisen osalta tutkimukset osoittivat taiteen voivan auttaa mielenterveyteen liittyvän sairauden läpikäymisessä, tukea äkillisesti sairastuneiden ihmisten hoitoa, auttaa tukemaan neurologisissa ongelmissa, auttaa ei-tarttuvien tautien hoidossa ja tukea elämän loppuvaiheen hoidossa. (WHO, 2019.)

Suomalaisessa tutkimuksessa selvitettiin taiteen merkitystä hoitolaitosten arjessa. Taiteella ja kulttuuri-toiminnalla on yhteys koettuun parempaan terveyteen ja hyvän elämän kokemuksiin. Taide harrastuksena luo verkostoja ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. Taide lisää hoitoympäristön viihtyvyyttä. Hoitolaitoksiin taiteen ja kulttuuritoiminnan tuominen edellyttää muun muassa ammatillista lisäkoulutusta. Taidetta ja kulttuuria on tuotettu lähinnä erillisillä paikallisilla hankkeilla eikä toimintaa ole onnistuttu integroimaan osaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa. (Liikanen, 2003.)

Hyvinvointia ja terveyttä edistävä kulttuuri käsitteenä ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä. Tiedonkeruun näkökulmasta käsitelmäärittely oli olennainen osa lomakkeen valmistelutyötä. Hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin käsite tiedonkeruun näkökulmasta määriteltiin asiantuntijatyönä. Asiantuntijaryhmä huomioi valmistelutyössä kuntien toimintaympäristön ja kuntien hyvinvoinnin ja kulttuuritoiminnan toimintaympäristön sekä siinä tapahtumassa olevat muutokset. Tiedonkeruulomakkeen valmistelutyön alussa yksitulkintaista käsitelmäärittelyä tärkeämpää oli muodostaa työryhmän yhteinen näkemys siitä, mikä on tiedonkeruun kohteena olevassa toiminnassa erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa.

Koska kaikella kulttuuritoiminnalla on yhteys hyvinvointiin, sisälsi lomake myös kulttuurin edistämistä kunnassa yleisesti koskevia kysymyksiä. Tiedonkeruulomakkeen pop-up-ponnahdusikkunaan määriteltiin hyvinvointia ja terveyttä edistävä kulttuuri seuraavasti: ”Kaikella kunnan järjestämällä kulttuuritoiminnalla on yhteys hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Hyvinvoinnin ja terveyden vahvistaminen ja edistäminen taiteen ja kulttuurin keinoin on kuntien kulttuuritoimintalain (166/2019) yksi tavoite ja tehtävä. Kulttuuritoiminta (ml. kirjastot) ja sen palvelujen laaja saatavuus ja saavutettavuus turvaavat sen, että taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset hyödyttävät mahdollisimman monia ihmisiä. Saatavuus tarkoittaa sitä, että palveluja on riittävästi, ne ovat monipuolisia ja monipuolisesti järjestettyjä suhteessa kunnan väestömäärään ja -rakenteeseen. Saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että potentiaalisten palveluiden käyttäjien taloudellinen, sosiaalinen tai kulttuurinen asema tai henkilökohtaiset ominaisuudet eivät tule esteeksi palveluiden käytölle. Kunnan kulttuuritoiminnan piirissä hyvinvointia ja terveyttä voidaan edistää esimerkiksi tukemalla omaehtoista harrastamista ja osallistumista, järjestämällä vierailuja sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköihin sekä tekemällä taidehankintoja. Sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä voidaan järjestää mm. ohjattua toimintaa palvelutaloissa tai soveltaa taiteen käyttöä osana hoitotoimenpiteitä.”

Kansalliset ohjelmat, strategiat ja lait

Tässä luvussa kuvataan keskeiset kulttuuritoimintaa ohjaavat kansalliset ohjelmat, strategiat ja lait. Kuntien kulttuuripalvelut edustavat ensisijaisesti sivistystä, henkistä kasvua ja elinikäistä oppimista. Kulttuuritoiminnan avulla kunnan on mahdollista tarjota asukkaille virikkeitä ja elämyksiä. Kulttuuripalvelut ovat arvostettuja, ne vaikuttavat asumisympäristöihin ja niitä kehittämällä kunta pystyy vaikuttamaan vetovoimaisuuteensa.

Osana terveyden edistämisen politiikkaohjelmaa (2007–2011) käynnistettiin poikkihallinnollisten hyvinvointivaikutusten Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma (Taiku) vuosille 2010–2014. Taiku-ohjelma oli ensimmäinen merkittävä valtakunnallinen taiteen ja kulttuurin toimintaohjelma. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen keskeiseksi tehtäväksi ohjelmakaudella muodostui tiedon välittäminen taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista. Taiku-ohjelma jakaantui kolmeen pääteemaan, joita olivat kulttuuri osallisuuden, yhteisöllisyyden, arjen toimintojen ja ympäristön edistäjänä, taide ja kulttuuri osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä työhyvinvoinnin tukeminen taiteen ja kulttuurin keinoin. Toimintaohjelman lopuraportissa esitetään kunnille kaksi toimenpidesuositusta. Kuntien tulee tarjota kohtuullisesti tiloja kulttuuritoimijoille ja kansalaisjärjestöille osallisuutta ja yhteisöllisyyttä edistävään toimintaan. Lisäksi kuntien kulttuuritoimijoiden tulee yhdessä sosiaali- ja terveystoimen kanssa varmistaa erityisryhmille kohdennettujen palveluiden saatavuus. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2015.)

Toimintaohjelman aikana kulttuurilähtöisten menetelmien käyttö lisääntyi yleisesti ja erityisesti lisäys oli nähtävissä vanhustyössä. Taiteen ja kulttuurin menetelmien käytössä todettiin olevan alueellisesti suuria eroja ja menetelmät jalkautuvat hitaasti toiminnan pariin. Toimintaohjelman myötä kuntien strategioissa ja hyvinvointikertomuksissa laajentui näkemys kulttuuripalvelujen merkityksestä kunnan asukkaiden hyvinvoinnin kannalta. Lisäksi tietoisuus kulttuurisen hyvinvointityön vaikuttavuudesta lisääntyi huomattavasti sosiaali- ja terveystoimen palvelujen järjestäjien taholla. Taiteen ja kulttuurin hyvinvointipalvelujen projektimainen toteuttaminen siirtyi kohti yhteistyöverkostojen, uusien toimintamallien ja poikkihallinnollisten työryhmien toimintaa. Toisaalta taiteen ja kulttuurin hyvinvointipalvelujen sisällyttämisen osaksi rakenteita todettiin vaativan paljon työtä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2015.)

Viime hallituskauden Juha Sipilän hallituksen strategisessa ohjelmassa todetaan, että kulttuurin hyvinvointimahdollisuudet tulee tunnistaa aiempaa paremmin. Hallituskauden osaamisen ja koulutuksen kokonaisuudessa yhtenä painopisteenä oli ”Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta” -kärkihanke. Tavoitteena oli parantaa taiteen perusopetuksen ja lastenkulttuurin saatavuutta sekä laajentaa prosenttiperiaatetta sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. (Valtioneuvosto, 2015.)

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -koordinaatio- ja seurantaryhmän poikkihallinnollisen yhteistyön, valtakunnallisen kehittämistyön sekä koordinaation ja tiedonvälityksen jatkuvuuden ylläpitämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö asettivat terveyttä ja hyvinvointia edistävän taide- ja kulttuuritoiminnan yhteistyöryhmän (Taiku2) ajalle 2016–2018. Työryhmän keskeisenä tavoitteena oli sitoa terveyttä ja hyvinvointia edistävä taide- ja kulttuuritoiminta aiempaa kestävämmiin yhteiskunnan eri sektoreiden toimintaan. Tavoitteena oli toteuttaa jokaisen mahdollisuus osallistua taide- ja kulttuuritoimintaan sekä vähentää väestöryhmien välisiä eroja osallistumisessa. Asettamispäätöksessä (OKM/41/040/2016) todetaan, että kuntien tulee nähdä terveyttä ja hyvinvointia edistävä taide- ja kulttuuritoiminta toimintana, joka on integroitunut hallinnonalojen käytäntöihin ja jota toteutetaan eri toimialojen yhteistyönä. Päätöksessä korostetaan erityishuomion kiinnittämistä vaikeassa elämäntilanteessa tai heikommassa sosioekonomisessa asemassa oleviin ryhmiin. Yhteistyöryhmän keskeisiksi tavoitteiksi ja tehtäviksi nimettiin:

- ”Analysoida ja tehdä johtopäätöksiä terveyttä ja hyvinvointia edistävän taide- ja kulttuuritoiminnan saavutettavuudesta väestötasolla sekä tunnistaa keskeiset kehittämisen alueet hallinnonaloilla erityisesti tulevaisuuden sosiaali- ja terveydenhuollon ratkaisuissa.
- Tehdä aloitteita terveyttä ja hyvinvointia edistävän taide- ja kulttuuritoiminnan kehittämiseksi työelämässä innovatiivisuuden ja työhyvinvoinnin lisäämiseksi.

- Edistää uusien toimivien käytäntöjen käyttöönottoa valtionhallinnossa sekä kuntien, järjestöjen toiminnassa ja työelämässä yleisemminkin.
- Seurata taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia koskevaa tutkimusta ja tehdä aloitteita tutkimuksen ja alan koulutuksen kehittämiseksi. Rohkaista kulttuurin hyvinvointivaikutusten tutkimuksen ja opetuksen verkoston luomista ja kehittämistä.
- Seurata ja tukea prosenttiperiaatteen laajentamiseen tähtäävän toimenpiteen ja terveyden ja hyvinvoinnin kärkihankkeen toteutusta ja toimia em. hankkeiden yhteistyöfoorumina.” (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016.)

Yhteistyöryhmän toimikautta pidennettiin 31.5.2019 saakka mm. vahvistamaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa koskevien suositusten toimeenpanoa. Yhteistyöryhmän loppuraportti korostaa yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden toteutumisen edellyttävän pitkäjänteisyyttä, riittäviä resursseja sekä laajaa monialaista yhteiskunnallista yhteistyötä. Raportissa todetaan, ettei kulttuurihyvinvointi ilmiönä rajoitu vain laitoksiin suunnatuksi tai osaksi sote-palveluita. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2019).

Kuntien kulttuuritoimintaa säätelevän lain (166/2019) tarkoituksena on parantaa kuntien kulttuuritoiminnan toimintaedellytyksiä, perusoikeuksien sivistyksellistä toteutumista, demokraattista kehitystä ja elinvoimaisuutta. Lain lähtökohta painottuu kulttuuripalveluiden yhdenvertaiseen saatavuuteen. Lakiin on kirjattu ensimmäistä kertaa pykälä lain tavoitteista. Lain mukaan kunnan tehtävä on järjestää kulttuuritoimintaa. ”Toteuttaakseen lakia, kunnan tulee:

- edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä;
- luoda edellytyksiä taiteelliselle työskentelylle ja toiminnalle;
- edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa;
- tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen;
- edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa;
- edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa;
- edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja muita kulttuurin ja taiteen edistämiseen liittyviä toimia.
- Kunnan tulee 1 momentin mukaisia tehtäviä ja niihin liittyviä palveluita järjestäessään ottaa huomioon paikalliset olosuhteet ja voimavarat sekä eri väestöryhmien tarpeet.
- Kunta voi järjestää kulttuuritoiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin.

Kuntien kulttuuritoiminnan järjestämisessä tulee olla riittävää ja monipuolista osaamista.”

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiassa vuoteen 2025 todetaan, että kuntien välisten erojen kasvu on aiheuttanut kulttuuripalveluiden tasa-arvoisen saatavuuden heikentymistä. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tarjottavien taide- ja kulttuurilähtöisten hyvinvointipalvelujen tarjonnassa on alueellista vaihtelua. Strategian tavoitealueet ja tavoitteet keskittyvät luovaan työhön ja tuotantoon, osallisuuteen ja kulttuuriin osallistumiseen sekä kulttuurin perustaan ja jatkuvuuteen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2017.) Kulttuuripolitiikan strategian pohjalta Taide ja kulttuuri osana alueiden kehitystä -raportissa esitellään kolme kehittämissuositusta: luovien alojen ja kulttuuriyrittäjyyden alueellinen vahvistaminen, kulttuuripalveluiden saatavuuden parantaminen, tietoperustan kehittäminen päätöksenteon tueksi ja alueellisen strategisen yhteistoiminnan lisääminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018a.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi loppuvuodesta 2018 suositukset maakunnille ja kunnille taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Kunnan hyvinvointitehtävänä on vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä varmistaa laadukas taide- ja kulttuuritoiminta kunnissa. Toimenpide-ehdotuksissa suositellaan kuntia asettamaan kuntastrategiaan, hyvinvoinnin ja kulttuurin suunnitelmiin ja elinympäristöjen kehittämissuunnitelmiin tavoitteet hyvinvointia ja terveyttä edistävästä taide- ja kulttuuritoiminnasta. Kuntia kannustetaan valmistelevaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma osaksi hyvinvointikertomusta. Suosituksessa todetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävän edellyttävän yhteis-

työtä poikkihallinnollisesti kunnan sisäisten toimijoiden kesken, mutta myös muiden toimijoiden kanssa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018b.) Hyvinvointikertomus on lakisääteinen työväline kunnan hyvinvointijohtamiseen, joka valmistellaan valtuustokausittain (THL, 2016).

Kulttuurin saatavilla oleva tietoperusta

Luvussa kuvataan kulttuurin saatavilla olevaa tietoperustaa hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin keskeisten sisältökokonaisuuksien kautta. Kulttuuriin ja taiteeseen liittyvää indikaattoritietoa on saatavilla niukasti. Tästä johtuen kulttuurin ja taiteen merkitystä yhteiskunnassa ei ole pystytty arvioimaan (Känkänen, 2013). Kulttuuri muodostaa kunnan toiminnassa rajapinnan, joka parhaimmillaan läpäisee poikkiallinnolliset sektorit. Yhteiskunnallisessa politiikassa ei kuitenkaan ole tunnistettu näistä syntyvää vaikuttavuutta ja laajaa merkitystä eri hallinnonaloilla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2010.) Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista on olemassa runsaasti tutkimustietoa, mutta kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kulttuuritoimintaa kuvaavia indikaattoreita ei ole saatavilla (THL, 2016). Kuntakohtaisen ja vertailukelpoisen tietopohjan kehittämiseksi on selkeä tarve.

Opetusministeriön kulttuuripolitiikan strategian valmistelutyön yhteydessä heräsi ajatus indikaattorien kehittämishankkeesta vuonna 2007. Kulttuurin tietoperustan kehittäminen käynnistettiin Kulttuuripolitiikan indikaattorihankkeessa vuonna 2009. Hankkeen tavoitteena oli erottaa keskeiset kulttuurihallinnon politiikkavaikutavuuden ulottuvuudet ja niihin liittyvät indikaattorit. Raportissa todetaan käsitteiden tulkinnan monimuotoisuuden haittauksen indikaattorityötä. Tietopohjan indikaattoreiden hyödyntäminen ohjaamisen välineinä edellytti riittävän vahvan pohjan luomista kulttuuripolitiikan toiminnan kattavista indikaattoreista. Kulttuuripolitiikan vaikuttavuusindikaattorialueiksi määriteltiin kulttuurinen perusta, luovan työn tekijät, kulttuuri ja kansalaiset sekä kulttuuri ja talous. Indikaattoreita näille alueille nimettiin 16. (Opetusministeriö, 2009.)

Kulttuurin aluetietoperustan kehittämisen loppuraportissa esitellään kulttuuria koskevat tärkeimmät tietolähteet ja niissä ilmenneet puutteet. Työn tavoitteena oli luoda malli, joka mahdollistaisi kulttuurin merkityksen ja alueellisen vaikuttavuuden kattavan kuvailemisen tiedon ja indikaattoreiden avulla. Selvityksen jälkeen aluetietoperustan viitekehikseksi muodostettiin seuraavat viisi kokonaisuutta: kulttuurin rahoitus, luova talous ja kulttuurialojen työllisyys, kulttuuritarjonta ja kulttuuripalveluiden käyttö, taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset sekä kulttuuriympäristö ja alueellinen identiteetti. (Antikainen ym., 2018.)

Kuntien valtakunnallista ja alueellista arviointia on tehty osana peruspalvelujen arviointia (HE 195/2018 vp). Aluehallintovirasto toteuttaa arvioinnin opetus- ja kulttuuriministeriön määrittelemistä kohteista. Opetus- ja sivistystoimen peruspalvelujen alueellista ja yhdenvertaista toteutumista arvioidaan joka toinen vuosi. Peruspalveluiden arvioinnissa kulttuuri on ollut mukana vaihtuvilla sisällöillä vuodesta 2011 lähtien. Tiedonkeruu on jatkuvaa tarjoten poikkileikkaustietoa kuntien kulttuuritoiminnasta, mutta tiedon kertaluonteisuuden vuoksi seurantatietoa ei arvioinneista kerry. Vuoden 2015 peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arvioinnissa selvitettiin kuntien (N=168) tarjoamia taide- ja kulttuuripalveluja sosiaali- ja terveydenhuollossa. Noin joka kolmannessa (32 %) kunnassa oli rakenteita taiteen ja kulttuurin soveltavaa käyttöä varten sosiaali- ja terveydenhuollossa. Yli puolet kunnista (53 %) ilmoitti, että rakenteita ei ollut luotu. Yli kolme neljästä (77 %) kunnasta ilmoitti mainitsevansa taiteen ja kulttuurin hyvinvointikertomuksessa. (Peruspalvelujen arviointi, 2015.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti kehittämistyöryhmän ”Kulttuuritoiminta kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä” toimikaudeksi 1.8.2018–30.9.2019. Asiantuntijatyöryhmän tehtävänä oli kehittää kuntien kulttuuritoimintaan liittyvät hyvinvoinnin ja terveyden edistämistoimintaa kuvaavat indikaattorit raportoitaviksi TEAviisari-verkkopalvelussa. Indikaattorien kehittämisen avulla edistetään sekä kuntien kulttuuritoiminnan että taiteen ja kulttuurin hyvinvoinnin edellytyksiä. Kunnan kulttuuritoimeen kohdistuvan ensimmäisen tiedonkeruun suunnittelu- ja kehittämistyö käynnistyi asiantuntijayhteistyönä syksyllä 2018. Tiedonkeruun tarpeen taustalla oli kuntien kulttuuritoimintaa koskevan lain (728/1992) uudistaminen ja hallitusohjelman kärkihankkeen ”Taide ja -kulttuuripalveluiden saavutettavuuden parantaminen” toimeenpano.

Kirjastopalvelut

Suomen kirjastoverkko kattaa suomalaiset hyvin; kirjasto on korkeintaan kolmen kilometrin päässä kodista 70 prosentilla suomalaisista ja 93 prosenttia suomalaisista asuu korkeintaan 10 kilometrin säteellä kirjastosta vuonna 2013. Suomen kirjastoverkko on pienentynyt pää- ja sivukirjastojen yhteenlasketun lukumäärän osalta vuodesta 2000 vuoteen 2015 lähes sadalla kirjastolla. (Tilastokeskus, 2016.) Kirjastopalveluja täydentäviä kirjastoautoja ei ole huomioitu tilaston tarkastelussa. Suomessa oli 135 kirjastoautoa vuonna 2018 (Suomen yleisten kirjastojen tilastot, 2019). Suomen yleisten kirjastojen tilasto tuottaa Manner-Suomen kirjastojen tilastotietoja. Kirjastojen aukiolotuntien määrä ja käyttö on kasvanut kymmenkertaisesti omatoimikirjastojen johdosta verrattuna vuodesta 2014 (Seppänen, 2018).

Vuonna 2018 kirjastot panostivat erityisesti lasten aineistoihin lasten lukemisharrastamisen vähenemisen johdosta. Kirjastojen hankinnoissa lasten kaunokirjojen hankinnat lisääntyivät 11 prosentilla ja tietokirjojen hankinnat 22 prosentilla. Lasten aineistojen lainaus kasvoi kolmella prosentilla vuonna 2018 edelliseen vuoteen verrattuna. Kokonaislainaus oli 15,4 lainaa/asukas vuonna 2018, kun vastaava luku oli 15,6 lainaa/asukas vuonna 2017. E-aineistokulut olivat 0,36 €/asukas vuonna 2018, kun vastaava luku oli 0,35 € vuonna 2017. (Suomen yleiset kirjastot -tilasto, 2019.)

Vuoden 2017 peruspalvelujen arvioinnissa kirjastopalveluista arvioitiin kirjaston aineistoja lasten lukutaidon ja lukemisen edistäjänä, kirjaston tapahtumia lasten lukutaidon ja lukemisen tukijana, kirjastojen yhteistyötä lasten lukemisen ja lukutaidon edistämiseksi, kirjastopalvelujen resursointia ja lasten kuulemista kirjastopalvelujen järjestämisessä. Aineistona käytettiin Tilastokeskuksen kuntataloustietoa ja Manner-Suomen kunnille suoritettu kyselyä, johon vastasi 64,4 prosenttia (190 kuntaa) kunnista. Arvioinnissa todetaan mm. kirjastojen e-aineistoja olevan heikosti tarjolla ja suunnitelmallisen lastenaineistojen hankinta- ja kokoelmatyön olevan melko vähäistä.

Yli viisi kuudesta (85 %) kirjastosta teki säännöllistä tai satunnaista yhteistyötä kunnan koulutoimen kanssa. Yhteistyö perustui harvoin sopimuksiin. Yhteisten toiminta- ja sopimusmallien puuttuminen aiheutti toiminnan organisoimisessa ja kustannusjakaumassa suuria kuntakohtaisia eroja. Kuntien lasten hyvinvointisuunnitelmissa kirjastopalvelut olivat esillä huonosti. Vain joka kymmenennessä (10 %) kunnassa hyvinvointikertomus sisälsi lastenkirjastopalveluiden tunnuslukuja. Kirjastotyön henkilöstöresurssit arvioitiin riittäviksi neljänneksessä kunnista. Kirjastopalvelujen vaikuttamis- ja osallistumismenetelmien käyttö oli kunnissa vähäistä. Arvioinnissa todetaan kulttuuripalveluiden saatavuuden vaihtelevan alueellisesti. Erityisesti kulttuuripalveluiden tarjonnan kattavuus vaihtelee huomattavasti. Suuri osa kunnista (yli 80 %) järjesti itse, tuki tai järjesti muulla tavoin vierailevia musiikkiesityksiä ja esittävän taiteen esityksiä sekä kulttuuritapahtumia kunnassa. Kunnista noin neljännes (20–25 %) järjesti tai tuki taiteilijoiden työtiloja, pysyvää ammatillista esittävän taiteen toimintaa tai pysyvää ammatillista musiikkitoimintaa. Kaksi kolmasosaa (65 %) kunnista järjesti kunnassa keskustaajaman tai -taajamien ulkopuolelle kiertäviä tai liikkuvia palveluja. Yli puolet (60 %) kunnista järjesti kuljetuspalveluja ja lähes kolmannes (27 %) verkon välityksellä toteutettavia toimintamuotoja taide- ja kulttuuripalvelujen saatavuuden edistämiseksi. Vajaa neljännes (23 %) kunnista oli tehnyt saavutettavuuskartoituksen ainakin joidenkin kulttuuripalvelujen osalta. Vain joka kuudennessa (16 %) kunnassa oli tehty saavutettavuussuunnitelma tai vastaava ainakin joidenkin kulttuuripalveluiden osalta. Lähes kaikki kunnat (97 %) olivat hoitaneet rakennetun ympäristön esteettömyysasiat ainakin joidenkin kulttuuripalveluiden osalta. (Peruspalvelujen arviointi, 2017.)

Valtakunnallisen yleisten kirjastojen asiakaskyselyn vastaajista 85 prosenttia koki kirjaston parantaneen elämänlaatua (Seppänen, 2018). Kirjastopalvelut ovat käytetyin ja kaikki kunnat kattava peruspalvelu kunnan asukkaille. Suomessa oli 282 pääkirjastoa, 437 sivukirjastoa ja 135 kirjastoautoa vuonna 2018. Muutosta lukumääriin ei ollut juuri tapahtunut verrattuna vuoteen 2017. (Tilastokeskus, 2019.)

Taiteen perusopetus

Taiteen perusopetusta on järjestetty Suomessa 1990-luvulta lähtien. Vastaavanlaista järjestelmää ei ole käytössä muissa maissa. Taiteen perusopetuksesta säädetään taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998) ja asetuksessa (813/1998). Taiteen perusopetus on eri taiteenalojen tavoitteellista opetusta. Opetus on oma koulutusmuotonsa, joka on suunnattu ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Opetusta voidaan järjestää myös aikuisille. Taiteen perusopetus antaa oppilaille valmiuksia itseilmaisuun ja taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen hakeutumiseen. Opetuksen järjestäjinä voivat toimia kunnat sekä ministeriön luvalla kuntayhtymä, rekisteröity yhteisö tai säätiö (laki taiteen perusopetuksesta 633/1998). Taiteen perusopetusta järjestetään seuraavilla taiteenaloilla: arkkitehtuuri, kuvataide, käsityömediataiteet, musiikki, sanataide, sirkustaide, tanssi ja teatteritaide. Kunnat voivat tarjota taiteen perusopetusta omalla päätöksellään. (Opetushallitus, 2019.)

Aluehallintovirasto (AVI) arvioi opetus- ja kulttuuriministeriön erillisellä toimeksiannolla taiteen perusopetuksen alueellista saavutettavuutta kyselytutkimuksella vuonna 2012. Manner-Suomessa opetusta järjestäviä oppilaitoksia tai niiden sivutoimipaikkoja oli 900. Kysely kohdistettiin kuntiin ja taiteen perusopetusta antaviin oppilaitoksiin. Taiteen perusopetusta järjesti 251 (85 %) Manner-Suomen kuntaa vuonna 2012, kun vastaava luku oli Opetushallituksen edellisen selvityksen mukaan 341 kuntaa vuonna 2007–2008. Vuotta 2012 koskevan arvioinnin tulokset osoittivat taiteen perusopetuksessa olevan suuria maakunnallisia eroja. Etelä-Pohjanmaan ja Etelä-Savon kaikki vastanneet kunnat järjestivät taiteen perusopetusta kun taas Kymenlaaksossa ja Kanta-Hämeessä taiteen perusopetusta järjesti noin puolet vastanneista kunnista. Taiteen perusopetuksen saavutettavuudessa oli maakunnallisia eroja. Uudellamaalla taiteen perusopetus 10 kilometrin säteellä oli saavutettavissa yli 90-prosenttisesti. (Aluehallintovirasto, 2012.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön lastenkulttuuripoliittisen ohjelmaehdotuksen tavoitteena on muun muassa lisätä lasten ja nuorten mahdollisuuksia kulttuuriosallistumiseen. Yhtenä toimenpiteenä tavoitteen saavuttamiseksi on lasten kulttuuristen oikeuksien huomioiminen kuntien hyvinvointikertomuksissa. Lisäksi kuntia tuetaan systemaattisesti etenevän kulttuurikasvatussuunnitelman laadintaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2014.)

Edellisen hallituksen pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa Osaaminen ja koulutus -kokonaisuuden yhtenä kärkihankkeena oli parantaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriön Lastenkulttuurin ja taiteen perusopetus -kärkihankkeessa tavoitteena oli lisätä lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen toimijoiden yhteistyötä koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa, jotta lapsilla ja nuorilla olisi tasavertaiset mahdollisuudet harrastaa taidetta ja kulttuuria. Koulujen tulee tarjota maksuttomat tilat lasten ja nuorten harrastuskäyttöä varten. Kärkihankkeeseen liittyen opetus- ja kulttuuriministeriö selvitti valtakunnallisesti lasten toiveita harrastustuntien sisällöstä vuosina 2016–2019. Kyselyyn vastasi 95 000 koululaista perusopetuksen luokilta 1–10 vuonna 2019. Tulosten mukaan koululaisia kiinnostaa harrastaminen koulupäivän yhteydessä. Lähes puolet (45 %) koululaisista oli kiinnostunut osallistumaan viiden taide- tai kulttuurialan harrastamiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019a.)

Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman kulttuuri, nuoriso ja liikunta-asioiden kokonaisuuden toisena tavoitteena on kulttuuripalveluiden parempi saavutettavuus ja kulttuurin toimintaedellytysten vahvistaminen. Yhtenä keinona tavoitteen saavuttamiseen esitetään taiteen perusopetuksen tukemista. (Valtioneuvosto, 2019.)

Kansalaisopistot

Kansalaisopistot ovat olleet keskeisessä osassa kuntien ja kaupunkien sivistyspalveluita jo pitkään. Kuntanäkökulmasta kansalaisopistojen merkitystä on tutkittu vähän (Manninen ym., 2019). Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998) määrittelee kansalaisopistot vapaan sivistystyön oppilaitoksiksi. Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää koulutusta, joka tukee yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta. Kansalaisopistoissa annetaan myös taiteen perusopetusta. Kansalaisopistot tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle opiskelulle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Lain (632/1998) mukaan opistojen tulee

vastata paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin. Suurin osa kansalaisopistoista on kuntien tai kuntayhtymien ylläpitämiä.

Kansalaisopistoja koskevaa kansallista tietoa on saatavilla niukasti. Kansalaisopistot keräävät vaihtelevasti kansalaisopistojen toimintaa kuvaavia tietoja käyttöönsä alueellisesti ja paikallisesti. Suomessa oli 178 kansalaisopistoa vuonna 2018 (Tilastokeskus, 2019). Kansalaisopistojen vapaana sivistystyönä järjestettiin yhteensä 76 074 koulutusta ja koulutukseen osallistuneita oli 1 055 486 vuonna 2017. Kansalaisopistojen tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa oli opetustunteja 1 839 360 vuonna 2017. (Vipunen, 2019.)

Kulttuurin ammattilaiset

Kulttuuriammateissa toimi noin 135 000 henkilöä Suomessa vuonna 2018. Kuntasektorilla kulttuurialan ammateissa työskenteli 6000 henkilöä. Osa-aikatyötä kulttuurialan ammatissa teki 23 prosenttia kun vastaava luku muissa ammateissa toimivilla oli 16 prosenttia. (Tilastokeskus, 2018a.) Tilastokeskuksesta on saatavilla kansallinen ja kuntakohtainen tieto kulttuurialan seuraavien ammattinimekkeiden kuukausipalkoista: kulttuurijohtaja, kulttuurikoordinaattori, kulttuuriohjaaja, kulttuuripäällikkö, kulttuurisihteeri, kulttuurisuunnittelija ja kulttuurituottaja. (Tilastokeskus, 2018b.) Tätä tietoa ei hyödynnetty TEAvisarissa.

Taide ja kulttuuri sosiaali- ja terveyspalveluissa

Taidetta ja kulttuuria on tuotettu sosiaali- ja terveyspalveluihin varsinkin hankemuotoisesti jo pitkään. Vastaavasti sosiaali- ja terveyssektori ja kulttuurisektori ovat tehneet yhteistyötä jo pitkään. Mielenterveytyös- ja psykiatrisessa sairaanhoidossa on kauan hyödynnetty taidetoimintaa hoitotyössä ja kuntoutuksessa (Liikanen, 2010).

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelman (Taiku) yhtenä painopistealueena oli taide ja kulttuuri osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Taiku-toimintaohjelman jatkotoimenpidesuosituksena poikkihallinnollisen yhteistyön ja hallitusohjelman tavoitteiden tukemiseksi asetettiin työtä jatkamaan Taiku2-työryhmä vuosille 2016–2018. Työryhmä sai jatkotyöskentelyaikaa mm. taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa koskevien suositusten jalkauttamiseksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2019.)

Taiteen ja kulttuurin kärkihankkeen tavoitteena oli laajentaa prosenttitaiteen periaatetta sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa taiteen hyvinvointivaikutusten tukemiseksi. Kärkihanke toteutettiin yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ja se jakaantui 14 kehittämishankkeeseen ja seitsemään ohjattuun kokeiluun. Hankkeen aikana valmistui suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. Taiteen prosenttiperiaatteen laajentamisen kärkihankkeen arvioinnin loppuraportin mukaan taiteen ja kulttuurin sisällyttäminen osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita laajentaa sote-palveluiden kokonaisuutta. Taide ja kulttuuri osana sote-palveluita parantavat kulttuuristen oikeuksien toteutuminen elämän eri vaiheissa. Taiteen ja kulttuurin juurruttaminen sote-palveluihin vaatii pysyvän rahoituspohjan ja kokeilutoimintaan kohdennettuja resursseja. Kulttuuri-, taide- ja sote-puolen osaamista on tuettava. Lisäksi tarvitaan yhteisymmärrys toiminnan merkityksestä kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019b.)

TEAvisari

TEA-käsite tarkoittaa organisaation terveydenedistämistä ja se perustuu kansainväliseen kirjallisuuteen health promotion capacity building -käsitteeseen. Terveydenedistämistä käsitteessä painopiste on organisaation toimissa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Tarkastelun keskiössä on organisaatioiden kyky soveltaa ja integroida terveyden edistämisen interventioita ja ohjelmia perustoimintoihinsa. Terveyttä edistävät interventiot eivät kiinnittyneet osaksi organisaatiota ja tulokset jäivät huonoiksi aktiivisen tutkimus- ja kehittämisvaiheen jälkeen. (Ståhl & Rimpelä, 2010.) TEAvisari on terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä, jossa tiedot esitetään geneerisen TEA-viitekehyksen avulla. TEA muodostuu seitsemästä näkökulmasta eli ulottuvuudesta (sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, yhteiset käytännöt, osallisuus ja muut ydintoiminnat). Ulottuvuudet kuvaavat organisaation toimintaa laadukkaaseen ja vaikuttavaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen eri näkökulmista. Toimiakseen tehokkaasti ja vaikuttavasti tulee organisaation ottaa huomioon kaikki viitekehyksen ulottuvuudet. TEAvisari tuottaa luotettavaa ja vertailukelpoista kunta- ja koulukohtaista seurantatietoa kunnan toimintatiedon edellytyksistä ja resursseista johtamisen ja suunnittelun tueksi kunnan keskeisiltä toimialoilta.

THL kerää kahden vuoden välein tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä. Tiedot kerätään seitsemältä eri toimialalta (kuntajohto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen perustutkintokoulutus, liikunta, perusterveydenhuolto ja kulttuuri). Tiedonkeruilla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkeushallinnollisia toimintakäytäntöjä. Näin saadaan tietoa erityisesti organisaatioiden kyvystä integroida hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen osaksi perustoimintaansa niin, että saavutetaan vaikutuksia kuntalaisten hyvinvoinnissa ja terveydessä. Kunnille tiedonkeruut antavat tietoa kunnan tilanteesta suhteessa koko maahan tai vastaaviin kuntiin. Tietoja käytetään johtamisen välineenä myös valtakunnallisella ja alueellisella tasolla.

Kulttuuri kunnan toiminnassa 2019 -tiedonkeruun tiedot kuvaavat terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä TEA-viitekehyksen ulottuvuuksien kautta. Indikaattorien kehittämisessä on läpikäyty keskeiset kuntien hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuuritoiminnan saatavilla olevat indikaattorilähteet sekä tutkimukset ja selvitykset. Jokainen viitekehyksen ulottuvuus sisältää indikaattoreita, jotka pisteytetään asteikolla 0–100. Pistemäärä kuvaa, miten hyvin hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toteutuu kunnassa. Pistemäärä 100 tarkoittaa, että toiminta on kaikilta osin hyvän käytännön ja hyvän laadun mukaista. Tiedot pisteytetään suhteessa lainsäädäntöön, suosituksiin ja hyviin käytäntöihin. Tiedot päivitetään TEAvisari-verkkopalveluun kahden vuoden välein.

Tiedonkeruu täydentää aiempia tiedonkeruita parantaen tietopohjaa, jonka perusteella kulttuuritoimintaa sekä taiteen ja kulttuurin keinoin tapahtuvaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä voidaan suunnitella, johtaa ja arvioida. Tiedonkeruun kokonaisuus jakaantuu kuuteen eri ulottuvuuteen eli sitoutumiseen, johtamiseen, seurantaan ja tarveanalyysiin, voimavaroihin, osallisuuteen ja muihin ydintoimintoihin. Mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan muodostamiseksi kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta TEAvisarin raportointinäkyä täydennettiin Suomen yleisten kirjastojen tilastot -tietojärjestelmästä ja Tilastokeskuksen kulttuuritilastollisesta Yleisten kirjastojen saavutettavuus -taulukkopalvelusta. Taulukossa 1 kuvataan terveydenedistämistä ulottuvuudet kulttuurihyvinvoinnin näkökulmasta. Lisätietoa ja tiedonkeruun materiaalia on osoitteessa www.teavisari.fi/kulttuuri.

Taulukko 1. Terveystiedon edistäminen kulttuurihyvinvoinnin näkökulmasta (TEA-ulottuvuudet)

TEA-ulottuvuus	Sisällön kuvaus kulttuurihyvinvoinnin näkökulmasta
Sitoutuminen	Kulttuurin huomiointi kuntastrategiassa Kulttuurin huomiointi laajassa hyvinvointikertomuksessa Yhteistyö kulttuuri toimijoiden ja kunnan kanssa
Johtaminen	Kunnassa tehty päätös prosenttiperiaatteen noudattamisesta Kunnassa virallisesti hyväksytyt perusteet kulttuuritilojen käyttövuorojen jakamisesta
Seuranta ja tarveanalyysi	Kulttuuripalveluiden saavutettavuuden osa-alueiden arviointi Kulttuuripalveluiden ja kirjastokäyntien määrän kehityksen seuraaminen
Voimavarat	Yleisen kulttuuritoiminnan henkilöstömitoitus Nuorten ja lasten osallistuminen taiteen perusopetukseen maksutta ja/tai maksuhuojennukset
Osallisuus	Kulttuuritilojen käyttö Kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamistavat
Muut ydintoiminnot	Lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta ja taiteen perusopetusta edistävät toimenpiteet

Indikaattorien kehittäminen, aineisto ja menetelmät

Tiedonkeruulomake valmisteltiin yhteistyössä Helsingin, Leppävirran ja Rauman kulttuuri- ja sivistystoimen asiantuntijoiden, opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston, Suomen Kuntaliiton, Opetushallituksen, Tilastokeskuksen, sosiaali- ja terveysministeriön hyvinvointi- ja palveluosaston, Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen, Etelä-Suomen aluehallintoviraston, Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) ja THL:n kanssa. Lomakkeen suunnittelutyössä huomioitiin kuntien toimintaa ohjaavat lait ja kulttuuri-toimintaa koskevat suositukset. Lomakkeen suunnittelutyön alkuvaiheessa oli keskeistä miettiä, miten rajata hyvinvointia ja terveyttä edistävä kulttuuri kaikesta kulttuuri-toiminnasta. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella kaiken kunnan kulttuuri-toiminnan edistävän asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia. Tavoitteena työn varhaisessa vaiheessa oli tunnistaa ja rajata hyvinvointia ja terveyttä edistävät kulttuuriset tekijät indikaattoritietopohjaa varten. Valmisteluryhmä kokoontui seitsemän kertaa syksyn 2018 ja kevään 2019 aikana. Tiedonkeruulomake on raportin liitteenä (liite 1). Tämä raportin aineisto kuvaa kulttuurin, erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin toimenpiteitä, resursseja ja toimintakäytäntöjä kunnassa.

Lomakkeen suunnitteluvaiheessa lomakeversio lähetettiin sähköpostitse myös laajalle asiantuntijaryhmälle kommentoitavaksi joulukuussa ja saadut palautteet käsiteltiin työryhmän kokouksessa. Lomake lähetettiin täytettäväksi ja kommentoitavaksi kuuteen pilottikuntaan ennen varsinaisen tiedonkeruun käynnistymistä tammikuussa 2019. Pilottikunniksi pyydettiin ja suostumuksensa siihen antoivat seuraavat kunnat: Iisalmi, Kouvola, Mänttä-Vilppula, Parkano, Pukkila ja Tampere. Pilottikuntien palautteet läpikäytiin valmistelutyöryhmän kokouksessa ja hyödynnettiin lomakkeen viimeistelyssä.

Ennakkoinfo tiedonkeruun käynnistymisestä lähetettiin kuntien kulttuurin edistämisen vastuuhenkilöille sähköpostitse helmikuussa 2019. Linkki tiedonkeruulomakkeeseen ja kuntakohtaiset tunnukset lähetettiin kaikkiin Manner-Suomen kuntiin (N=295) kulttuurin edistämisen vastuuhenkilöille sähköpostitse sekä paperisina kunnan kirjaamoon maapostilla 11.3. Tietoja pyydettiin toimittamaan ensin kuukauden sisällä ja sen jälkeen 7.5. mennessä. THL ja Taike muistuttivat vastaamattomia kuntia sähköpostitse. Lisäksi vastaamattomien kuntien yhdyshenkilöihin oltiin yhteydessä puhelimitse tietojen toimittamiseksi. Ennen puhelinyhteydenottoja tietojen kattavuus oli 85 prosenttia. Lopulliseksi vastausprosentiksi tuli 96 prosenttia (283 Manner-Suomen kuntaa toimitti tietonsa). Tietonsa toimittaneet kunnat kattavat 98,3 prosenttia koko maan asukasluvusta. Seuraavat kunnat eivät toimittaneet tietoja: Akaa, Honkajoki, Hyvinkää, Jokioinen, Luhanka, Merikarvia, Pelkosenniemi, Petäjävesi, Rautalampi, Siikajoki, Taivalkoski ja Tuusniemi. Kansalliset tiedonkeruuta koskevat tulokset julkaistiin perustaulukoina TEAvisarin verkkosivuilla kesäkuussa 2019.

Lomake koostui 35 kysymyksestä, joissa osassa oli useampia alakysymyksiä. Näistä ja muiden tietolähteiden tiedoista muodostettiin yhteensä 94 indikaattoria. Indikaattorit on pisteytettyvaihteluvälille 0–100. Tiedot pisteytettiin suhteessa oletettuun hyvään laatuun: mitä suuremman pistemäärän indikaattori saa, sitä lähempänä oletettua hyvää käytäntöä toiminta on ollut. Indikaattoreista muodostetaan yksi laskennallinen osasummakokonaisuus. Suurin osa kysymyksistä oli ei/kyllä-tyyppisiä, jolloin ei-vastauksella sai nolla pistettä ja kyllä-vastauksella sata pistettä. Vastaamatta jättäminen alensi pistemäärää samalla tavalla kuin hyvän käytännön tai laadun kannalta kielteinen vaihtoehto.

Jokainen indikaattori kuuluu johonkin TEA-ulottuvuuteen (taulukko 2). Ulottuvuuksien sisällä indikaattorit jaetaan osasummiin. Osasumman arvo on osasummaan kuuluvien indikaattoreiden aritmeettinen keskiarvo. Ulottuvuuden osasummista saadaan vastaavasti ulottuvuutta kuvaava pistearvo (0–100) ja ulottuvuuksien pistearvoista vastaavasti lopullinen kunnan kulttuuri-toimintaa kuvastava pistearvo (0–100). Yksittäisen indikaattorin vaikutus kokonaispistemäärään kuvataan taulukoissa jokaisen ulottuvuuden kohdalla. Ulottuvuuksia on yhteensä kuusi, joten jokaisen ulottuvuuden painoarvo on 16,7 prosenttia lopullisesta kunnan kulttuuri-toimintaa kuvastavasta pistearvosta.

Taulukko 2. Indikaattorit ulottuvuuksittain (TEA-ulottuvuudet)

TEA-ulottuvuus	Indikaattoreiden lukumäärä	Osasummien lukumäärä
Sitoutuminen	18	4
Johtaminen	15	6
Seuranta ja tarveanalyysi	25	5
Voimavarat	15	3
Osallisuus	10	3
Muut ydintoiminnot	11	3

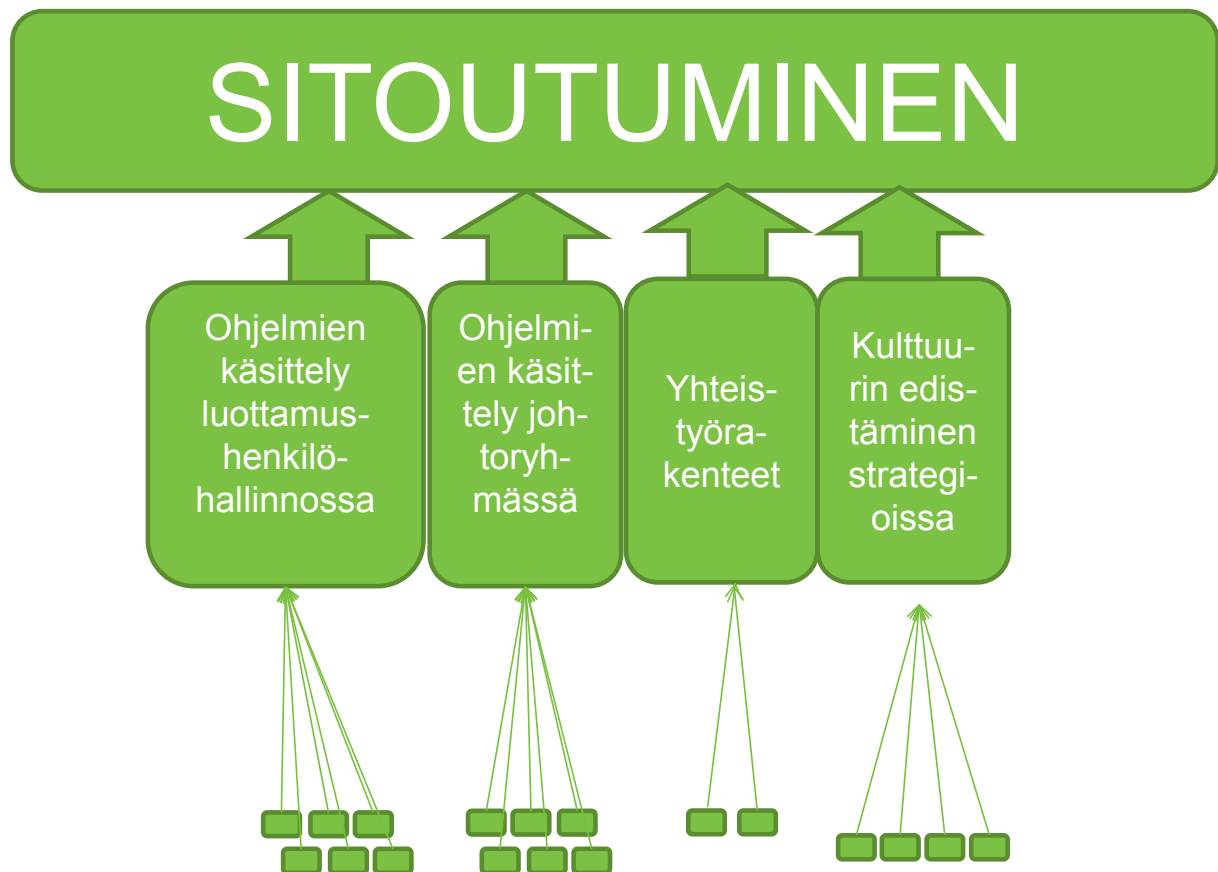
Indikaattorit jaettiin ulottuvuuksiin ja osasummiin asiantuntijatyön perusteella. Myös tarkempi tilastollinen klusterianalyysi tehtiin indikaattoreiden sijoittumisesta ulottuvuuksittain ja sen tuloksia esitellään tulokset- luvun ”Muiden tietolähteiden indikaattorit voimavaraulottuvuudessa”-alakohdassa.

Tulokset

Luvussa käydään TEA-ulottuvuuksittain läpi osasummat, yksittäiset indikaattorit ja kysymykset, joihin ne perustuvat. Lisäksi esitellään indikaattoreiden pisteytyskriteerit ja pistemäärien jakaumat sekä tarkastellaan korrelaatioita. Korrelaatioiden laskennassa käytettiin Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa. Kaikki tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot esitellään taulukoissa lihavoituina. Analyysit tehtiin R-ohjelmiston versioilla 3.6.0 (R Core Team, 2019). Muuttujien klusteroinnissa käytettiin pakettia ClustOfVar (Chavent ym., 2017).

Sitoutuminen

Sitoutumista selvitettiin lomakkeella seitsemällä kysymyksellä. Näistä muodostettiin neljä osasummaa: ohjelmien käsittely luottamushenkilöhallinnossa (kysymys 3), ohjelmien käsittely johtoryhmässä (kysymys 4), yhteistyörakenteet (kysymykset 5 ja 6) ja kulttuurin edistäminen strategioissa (kysymykset 7, 8 ja 9). Osasummat ja niiden alle sijoitettujen indikaattorien lukumäärä käyvät ilmi kuviosta 1. Vastausvaihtoehdot pisteytettiin taulukon 3 mukaisesti.

Kuvio 1. Sitoutumisulottuvuuden muodostuminen osasummista.

Taulukko 3. Sitoutumista kuvaavat kysymykset ja vastausvaihtoehtojen pisteytys

Ohjelmien käsittely luottamushenkilöhallinnossa					
Kysymys/kysymykset		Pisteytys			
3. Miten kulttuurin edistämisestä vastaavassa LUOTTAMUS-HENKILÖHALLINNOSSA (lautakunta/valiokunta tms.) on käsitelty seuraavia tietolähteitä ja asiakirjoja tämän valtuustokauden aikana (2017–2021)?		0	33	67	100
KULSitA001	Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
KULSitA002	Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
KULSitA 003	Peruspalvelujen arviointi, kulttuuripalvelut ja/tai kirjastopalvelut (2017)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
KULSitA004	Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma (2015)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
KULSitA005	Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa (2018, OKM & STM, Kärkihanke)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
KULSitA006	Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen -kärkihanke (lastenkulttuuri ja taiteen perusopetus 2016–2018)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Ohjelmien käsittely johtoryhmässä					
Kysymys/kysymykset		Pisteytys			
4. Miten kulttuurista vastaavan TOIMIALAN JOHTORYHMÄSSÄ TAI TYÖRYHMÄSSÄ on käsitelty seuraavia tietolähteitä ja asiakirjoja tämän valtuustokauden aikana (2017–2021)?		0	33	67	100
KULSitB001	Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
KULSitB002	Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
KULSitB 003	Peruspalvelujen arviointi, kulttuuripalvelut ja/tai kirjastopalvelut (2017)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
KULSitB004	Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma (2015)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä

KULSitB005	Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa (2018, OKM & STM, Kärkihanke)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
KULSitB006	Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen -kärkihanke (lastenkulttuuri ja taiteen perusopetus 2016–2018)	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Yhteistyörakenteet					
Kysymys/kysymykset			Pisteitys		
0			100		
KULSitC001	5. Onko kunnassa vakiintuneita POIKKIHALLINNOLLISIA rakenteita tai toimintamalleja (esim. työryhmä/-ryhmiä), joissa käsitellään hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa? Kunnan kulttuurin edistämisestä vastaavan toimialan koordinoimana työnä ja/tai Jonkin muun tahon koordinoimana työnä	Ei	Kyllä		
KULSitC002	6. Onko kunnassa vakiintuneita alueellisia rakenteita, joissa käsitellään hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa? Kuntien välisenä yhteistyönä ja/tai Maakunnan ja kunnan välisenä yhteistyönä ja/tai Sairaanhoidopiirin ja kunnan välisenä yhteistyönä	Ei	Kyllä		
Kulttuurin edistäminen strategioissa					
Kysymys/kysymykset			Pisteitys		
3. Miten kulttuurin edistämisestä vastaavassa LUOTTAMUS-HENKILÖHALLINNOSSA (lautakunta/valiokunta tms.) on käsitelty seuraavia tietolähteitä ja asiakirjoja tämän valtuustokauden aikana (2017–2021)?			0 100		
KULSitD001	7. Onko kunnassa voimassa olevassa kuntastrategiassa käsitelty seuraavia asioita? Kulttuuripalvelujen edistämiseen liittyvät asiat	Ei/ Ei	Kyllä		
KULSitD002	7. Onko kunnassa voimassa olevassa kuntastrategiassa käsitelty seuraavia asioita? Hyvinvointia ja terveyttä edistävään kulttuuritoimintaan liittyvät asiat	Ei/ Ei	Kyllä		
KULSitD003	8. Sisältyykö viimeksi laadittuun kunnan laajaan hyvinvointikertomukseen tai muuhun vastaavaan tavoitteita kunnan kulttuuritoiminnasta?	Ei/ Ei	Kyllä / Kyllä (erillisenä suunnitelmana/osana laajempaa kokonaisuutta kuten hyvinvointikertomusta)		
KULSitD004	9. Onko kunnassa voimassa oleva suunnitelma hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta (esim. kulttuurihyvinvointisuunnitelma)?	Ei/ Ei	Kyllä / Kyllä (erillisenä suunnitelmana/osana laajempaa kokonaisuutta kuten hyvinvointikertomusta)		

Taulukossa 4 esitetään sitoutumista koskevista kysymyksistä muodostettujen indikaattoreiden jakaumat ja painoarvot laskettaessa kunnan kulttuuritoimintaa kuvastavaa kokonaispistemäärää. Jokaisen ulottuvuuden painoarvo on 16,7 prosenttia, joten jokaiselle sitoutumisen neljälle osasummalle saadaan painoarvoksi

4,2 prosenttia. Yksittäisen indikaattorin painoarvo määräytyy sen mukaan, kuinka monta indikaattoria on valittu mittaamaan kyseistä osasummaa.

Taulukko 4. TEAviisarissa esitettävät sitoutumista kuvaavat indikaattorit, kuntien saamat pisteet yksittäisissä indikaattoreissa ja indikaattoreiden painoarvo kokonaispistemäärää (TEA) laskettaessa

Ohjelmien käsittely luottamushenkilöhallinnossa							
Indikaattori, ks. kysymys taulukosta 3.	0	33	67	100	%	N	Painoarvo
KULSitA001	41	33	19	7	100	279	0,69 %
KULSitA002	29	33	24	14	100	280	0,69 %
KULSitA003	54	23	14	8	100	278	0,69 %
KULSitA004	74	18	7	1	100	275	0,69 %
KULSitA005	70	23	6	1	100	279	0,69 %
KULSitA006	57	24	11	7	100	274	0,69 %
Ohjelmien käsittely johtoryhmässä							
Indikaattori	0	33	67	100	%	N	Painoarvo
KULSitB001	37	25	22	17	100	277	0,69 %
KULSitB002	32	24	25	19	100	277	0,69 %
KULSitB003	55	22	11	13	100	276	0,69 %
KULSitB004	67	22	8	4	100	279	0,69 %
KULSitB005	64	22	6	8	100	277	0,69 %
KULSitB006	53	18	10	18	100	273	0,69 %
Yhteistyörakenteet							
Indikaattori	0	100			%	N	Painoarvo
KULSitC001	34	66			100	279	2,08 %
KULSitC002	25	75			100	281	2,08 %
Kulttuurin edistäminen strategioissa							
Indikaattori	0	100			%	N	Painoarvo
KULSitD001	38	62			100	280	1,04 %
KULSitD002	38	62			100	280	1,04 %
KULSitD003	39	61			100	281	1,04 %
KULSitD004	59	41			100	283	1,04 %

Taulukossa 5 esitetään sitoutumisen osasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Eniten keskenään korreloivat osasummat olivat ohjelmien käsittely luottamushenkilöhallinnossa ja ohjelmien käsittely johtoryhmässä ($r=0,67$). Kunnan väestöpohjan kanssa eniten korreloiva osasumma oli ohjelmien käsittely johtoryhmässä ($r=0,21$).

Taulukko 5. Sitoutumisen pistemäärän ja sen osasummien väliset korrelaatiot, sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot on lihavoitu

	Ohjelmien käsittely luottamushenkilöhallinnossa	Ohjelmien käsittely johtoryhmässä	Yhteistyörakenteet	Kulttuurin edistäminen strategioissa	Väestö
Ohjelmien käsittely luottamushenkilöhallinnossa	1,00	0,67	0,31	0,39	0,10
Ohjelmien käsittely johtoryhmässä		1,00	0,31	0,37	0,21
Yhteistyörakenteet			1,00	0,40	0,08
Kulttuurin edistämisen strategioissa				1,00	0,10
SITOUTUMINEN	0,68	0,70	0,75	0,77	0,16

Sitoutumisen osasummista parhaiten toteutunut osasumma oli yhteistyörakenteet (mediaani 100 pistettä). Keskimääräinen sitoutumisen pistemäärä oli 45. Kaupunkimaiset kunnat saivat keskimäärin parempia pisteitä kuin kaupunkimaiset tai taajaan asutut kunnat. (Taulukko 6.)

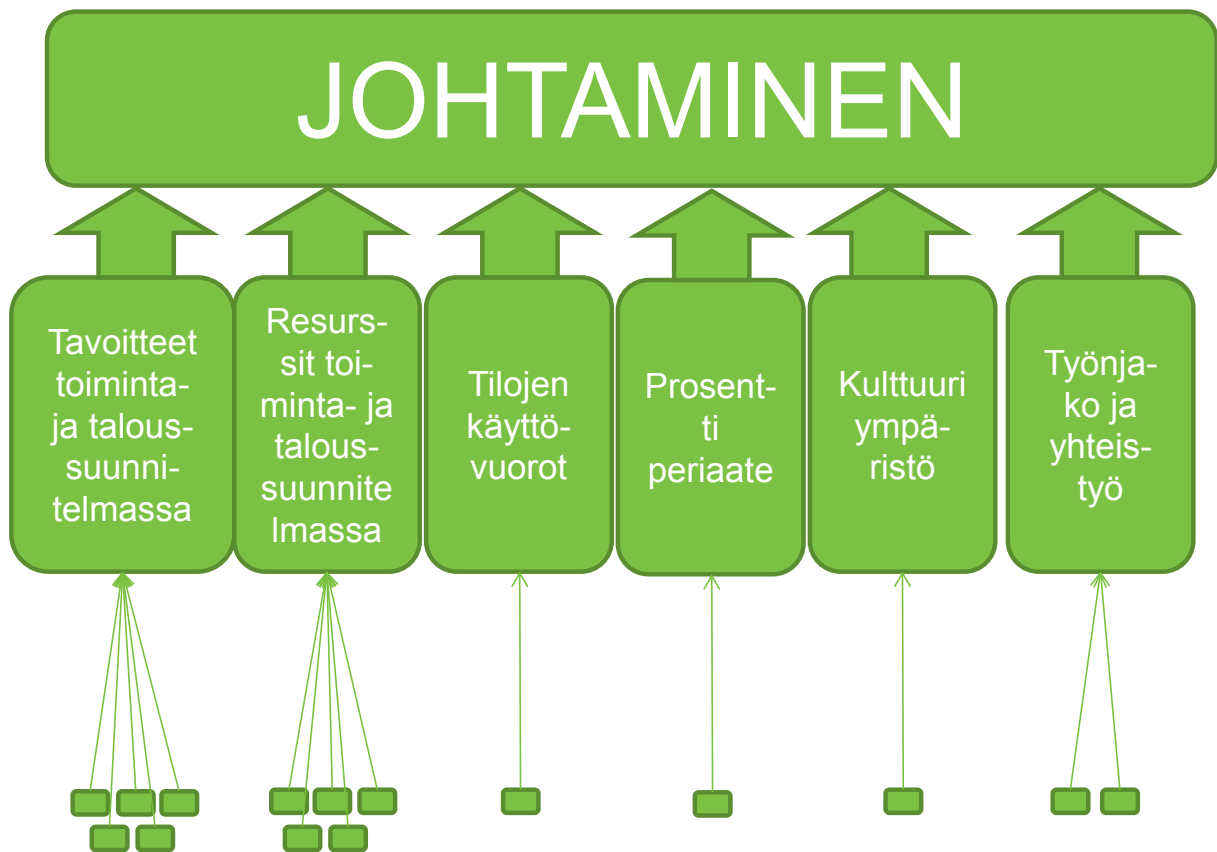
Taulukko 6. Sitoutumisen pistemäärän ja sen osasummien keskiluvut, kvartiilit ja vaihteluvälit

	Mediaani	Kvartiiliväli	Vaihteluväli	N
Ohjelmien käsittely luottamushenkilöhallinnossa	22	11–33	0–100	280
Ohjelmien käsittely johtoryhmässä	28	11–42	0–100	279
Yhteistyörakenteet	100	50–100	0–100	282
Kulttuurin edistäminen strategioissa	50	25–75	0–100	283
SITOUTUMINEN	45	28–60	0–96	283
- Kaupunkimaiset kunnat	56	41–69	17–96	56
- Taajaan asutut kunnat	48	27–58	0–88	64
- Maaseutumaiset kunnat	41	25–56	0–89	163

Johtaminen

Johtamista selvitettiin lomakkeella kuudella kysymyksellä. Kysymyksistä muodostettiin kuusi osasummaa: työnjako ja yhteistyö (kysymykset 10 ja 11), resurssit toiminta- ja taloussuunnitelmassa (kysymys 12), tavoitteet toiminta- ja taloussuunnitelmassa (kysymys 12), prosenttiperiaate (kysymys 13), kulttuuriympäristö (kysymys 14) ja tilojen käyttövuorot (kysymys 15).

Osasumat ja niiden alle sijoitetut yksittäiset indikaattorit käyvät ilmi kuviosta 2. Vastausvaihtoehdot pisteytettiin taulukon 7 mukaisesti.

Kuvio 2. Johtamisulottuvuuden muodostuminen osasummista.

Taulukko 7. Johtamista kuvaavat kysymykset ja vastausvaihtoehtojen pisteytys

Työnjako ja yhteistyö			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
		0	100
KULJohA001	10. Onko sovittu, mikä hallinnonala koordinoi hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa kokonaisuutena?	Ei	Kyllä
KULJohA002	11. Onko kunnassa nimetty henkilö, joka vastaa hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta?	Ei	Kyllä
Tavoitteet toiminta- ja taloussuunnitelmassa			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
	12. Onko vuoden 2019 toiminnan ja talouden suunnittelussa (talousarvio) määritelty erityisiä tavoitteita joidenkin seuraavien asioiden ja väestöryhmien huomioimiseksi?	0	100
KULJohB001	Lasten ja nuorten kulttuuritoiminta	Ei	Kyllä
KULJohB002	Työikäisten kulttuuritoiminta	Ei	Kyllä
KULJohB003	Ikääntyneiden kulttuuritoiminta	Ei	Kyllä
KULJohB004	Hyvinvointia ja terveyttä edistävä sekä osallisuutta tukeva taide- ja kulttuuritoiminta	Ei	Kyllä
KULJohB005	Vähemmistö- ja erityisryhmille suunnattu kulttuuri-toiminta	Ei	Kyllä
Resurssit toiminta- ja taloussuunnitelmassa			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
	12. Onko vuoden 2019 toiminnan ja talouden suunnittelussa (talousarvio) määritelty erityisiä resursseja joidenkin seuraavien asioiden ja väestöryhmien huomioimiseksi?	0	100
KULJohC001	Lasten ja nuorten kulttuuritoiminta	Ei	Kyllä
KULJohC002	Työikäisten kulttuuritoiminta	Ei	Kyllä
KULJohC003	Ikääntyneiden kulttuuritoiminta	Ei	Kyllä
KULJohC004	Hyvinvointia ja terveyttä edistävä sekä osallisuutta tukeva taide- ja kulttuuritoiminta	Ei	Kyllä
KULJohC005	Vähemmistö- ja erityisryhmille suunnattu kulttuuri-toiminta	Ei	Kyllä

Prosenttiperiaate				
Kysymys/kysymykset		Pisteytys		
		0	100	
KULJohD001	13. Onko kunnassa tehty päätös rakentamiseen liittyvän taiteen prosenttiperiaatteen noudattamisesta ja/tai sovellettu sitä rakentamiseen liittyvissä investointihankkeissa tai asuinalueiden kaavoituksessa (esim. uudisrakennus-, peruskorjaus- ja väylähankkeet)?	Ei tietoa / Ei	Kyllä	

Kulttuuriympäristö				
Kysymys/kysymykset		Pisteytys		
		0	100	
KULJohE001	14. Onko kunnan suunnittelussa (maankäyttö, kaavoitus, strateginen suunnittelu) hyödynnetty kulttuuriympäristön ylläpitoa ja kehittämistä asukkaiden viihtyvyyden ja hyvinvoinnin lisäämisessä?	Ei/ Ei tietoa	Kyllä	

Tilojen käyttövuorot				
Kysymys/kysymykset		Pisteytys		
		0	50	100
KULJohF001	15. Onko kunnalla virallisesti hyväksytyt perusteet, joilla jaetaan tilojen käyttövuoroja kulttuuritoimintaan? Esim. kunnanhallituksen, valtuuston tai kulttuurista vastaavan lautakunnan hyväksymät.	Ei tiloja käytössä/ Ei ole yhteisiä perusteita	On tietyt yhteiset perusteet, mutta ei kirjallisena	On kirjalliset yhteiset perusteet

Taulukossa 8 esitetään johtamista koskevista kysymyksistä muodostettujen indikaattoreiden jakaumat ja painoarvot laskettaessa kunnan kulttuuritoimintaa kuvastavaa kokonaispistemäärää. Jokaisen ulottuvuuden painoarvo on 16,7 prosenttia, joten jokaiselle kuudelle johtamisen osasummalle saadaan painoarvoksi 2,8 prosenttia. Yksittäisen indikaattorin painoarvo määräytyy sen mukaan, kuinka monta indikaattoria on valittu mittaamaan osasummaa johon indikaattori kuuluu.

Taulukko 8. TEAviisarissa esitettävät johtamista kuvaavat indikaattorit, kuntien saamat pisteet yksittäisissä indikaattoreissa ja indikaattoreiden painoarvo kulttuuritoimen kokonaispistemäärää (TEA) laskettaessa

Työnjako ja yhteistyö						
Indikaattori, ks. kysymys taulukosta 7.	0	100	%	N	Painoarvo	
KULJohA001	32	68	100	282	1,39 %	
KULJohA002	42	58	100	280	1,39 %	
Tavoitteet toiminta- ja taloussuunnitelmassa						
Indikaattori	0	100	%	N	Painoarvo	
KULJohB001	22	78	100	283	0,56 %	
KULJohB002	50	50	100	282	0,56 %	
KULJohB003	42	58	100	281	0,56 %	
KULJohB004	46	54	100	282	0,56 %	
KULJohB005	67	33	100	283	0,56 %	
Resurssit toiminta- ja taloussuunnitelmassa						
Indikaattori	0	100	%	N	Painoarvo	
KULJohC001	21	79	100	278	0,56 %	
KULJohC002	43	57	100	275	0,56 %	
KULJohC003	39	61	100	275	0,56 %	
KULJohC004	46	54	100	275	0,56 %	
KULJohC005	64	36	100	276	0,56 %	
Prosenttiperiaate						
Indikaattori	0	100	%	N	Painoarvo	
KULJohD001	73	27	100	282	2,8 %	
Kulttuuriympäristö						
Indikaattori	0	100	%	N	Painoarvo	
KULJohE001	35	65	100	282	2,8 %	
Tilojen käyttövuorot						
Indikaattori	0	50	100	%	N	Painoarvo
KULJohF001	27	31	41	100	283	2,8 %

Taulukossa 9 esitetään johtamisen osasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Eniten keskenään korreloivat toiminta- ja taloussuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja resurssit ($r=0,74$). Osasummista eniten kunnan väestöpohjan kanssa korreloi prosenttiperiaate ($r=0,48$).

Taulukko 9. Johtamisen pistemäärän ja sen osasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot on lihavoitu

	Työnjako ja yhteistyö	Tavoitteet toiminta- ja taloussuunnitelmassa	Resurssit toiminta- ja taloussuunnitelmassa	Prosenttiperiaate	Kulttuuriympäristö	Tilojen käyttövuorot	Väestö
Työnjako ja yhteistyö	1,00	0,31	0,31	-0,04	0,15	0,14	-0,10
Tavoitteet toiminta- ja taloussuunnitelmassa		1,00	0,74	0,12	0,29	0,26	0,22
Resurssit toiminta- ja taloussuunnitelmassa			1,00	0,10	0,29	0,22	0,13
Prosenttiperiaate				1,00	0,22	0,08	0,48
Kulttuuriympäristö					1,00	0,17	0,16
Tilojen käyttövuorot						1,00	0,17
JOHTAMINEN	0,52	0,73	0,71	0,43	0,63	0,51	0,29

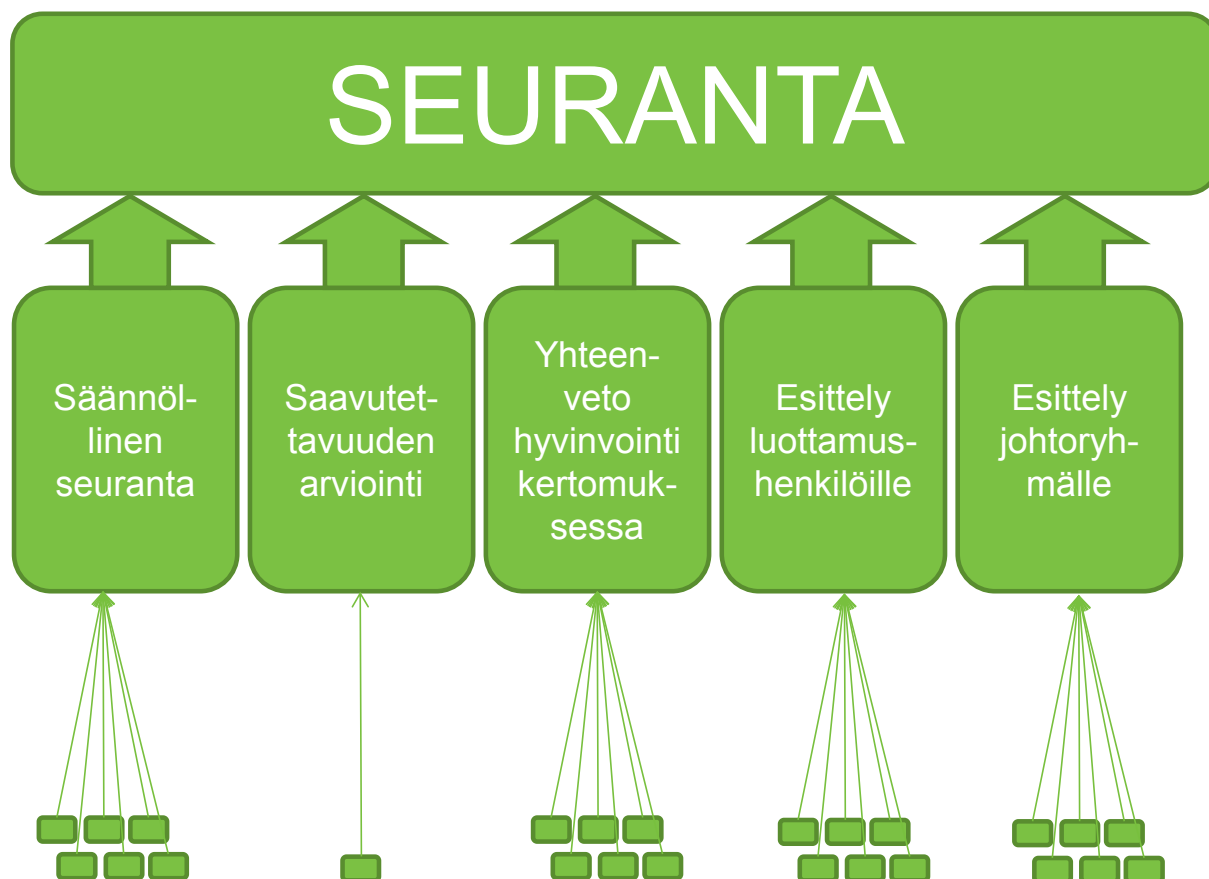
Johtamisen osasummista parhaiten toteutui kulttuuriympäristö (mediaani 100) sekä työnjako ja yhteistyö (mediaani 100). Keskimääräinen johtamisen pistemäärä oli 53. Kaupunkimaisilla kunnilla johtamisen pistemäärä oli keskimäärin parempi (mediaani 73) kuin taajaan asutuilla kunnilla (mediaani 56) tai maaseutumaisilla kunnilla (mediaani 50). (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Johtamisen pistemäärän ja sen osasummien keskiluvut, kvartiilit ja vaihteluvälit

	Mediaani	Kvartiiliväli	Vaihteluväli	N
Työnjako ja yhteistyö	100	0–100	0–100	282
Tavoitteet toiminta- ja taloussuunnitelmassa	60	20–80	0–100	283
Resurssit toiminta- ja taloussuunnitelmassa	60	20–100	0–100	278
Prosenttiperiaate	0	0–100	0–100	282
Kulttuuriympäristö	100	0–100	0–100	282
Tilojen käyttövuorot	50	0–100	0–100	283
JOHTAMINEN	53	37–75	0–100	283
- Kaupunkimaiset kunnat	73	49–87	18–100	56
- Taajaan asutut kunnat	56	36–75	0–100	64
- Maaseutumaiset kunnat	50	33–67	0–100	163

Seuranta ja arviointi

Seuranta ja arviointia mitattiin lomakkeella viidellä kysymyksellä. Jokaisesta kysymyksestä muodostettiin oma osasummansa: säännöllinen seuranta (kysymys 16), saavutettavuuden arviointi (kysymys 17), yhteenveto hyvinvointikertomuksessa (kysymys 18), esittely luottamushenkilöille (kysymys 20) ja esittely johtoryhmälle (kysymys 19). Osasumat ja niiden alle sijoitetut yksittäiset indikaattorit käyvät ilmi kuviosta 3. Vastausvaihtoehdot pisteytettiin taulukon 11 mukaisesti.

Kuvio 3. Seurantaulottuvuuden muodostuminen osasummista.

Taulukko 11. Seuranta ja arviointia kuvaavat kysymykset ja vastausvaihtoehtojen pisteytys

Säännöllinen seuranta				
Kysymys/kysymykset		Pisteytys		
16. Seurataanko kulttuurista vastaavalla hallinnonalalla säännöllisesti seuraavia asioita?		0	50	100
KULSeuA001	Kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitystä (lapset ja nuoret, työikäiset, ikääntyneet)	Ei seurata	Valtuustokausittain	Kahden vuoden välein / Vuosittain tai jatkuvasti
KULSeuA002	Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuripalveluihin	Ei seurata	Valtuustokausittain	Kahden vuoden välein / Vuosittain tai jatkuvasti
KULSeuA003	Kirjastokäyntien määrän kehitystä	Ei seurata	Valtuustokausittain	Kahden vuoden välein / Vuosittain tai jatkuvasti
KULSeuA004	Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestetyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrä	Ei seurata	Valtuustokausittain	Kahden vuoden välein / Vuosittain tai jatkuvasti
KULSeuA005	Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä kulttuuripalveluihin suuntautuneiden vierailujen lukumäärä	Ei seurata	Valtuustokausittain	Kahden vuoden välein / Vuosittain tai jatkuvasti
KULSeuA006	Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista	Ei seurata	Valtuustokausittain	Kahden vuoden välein / Vuosittain tai jatkuvasti
Saavutettavuuden arviointi				
Kysymys/kysymykset		Pisteytys		
		0		100
KULSeuB001	17. Onko arvioitu tämän valtuustokauden aikana (2017–2021) joitain tai kaikkia seuraavista kulttuuripalveluiden saavutettavuuden osa-alueista (esim. taloudellinen, sosiaalinen, fyysinen saavutettavuus, mm. ilmaiset tai jalkautuvat palvelut, tilojen esteetömyys, tulkkaukset)?	Ei tietoa / Ei		Kyllä
Yhteenveto hyvinvointikertomuksessa				
Kysymys/kysymykset		Pisteytys		
18. Raportoidaanko seuraavia asioita vuosittain kunnan toimintakertomuksessa, laajassa hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kunnan virallisessa asiakirjassa?		0		100
KULSeuC001	Kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitystä (lapset ja nuoret, työikäiset, ikääntyneet)	Ei tietoa / Ei		Kyllä
KULSeuC002	Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuripalveluihin	Ei tietoa / Ei		Kyllä
KULSeuC003	Kirjastokäyntien määrän kehitystä	Ei tietoa / Ei		Kyllä

KULSeuC004	Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrää	Ei tietoa / Ei	Kyllä
KULSeuC005	Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä kulttuuripalveluihin suuntautuneiden vierailujen lukumäärää	Ei tietoa / Ei	Kyllä
KULSeuC006	Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista	Ei tietoa / Ei	Kyllä
Esittely luottamushenkilöille			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
20. Onko seuraavia asioita esitelty kulttuurista ja/tai hyvinvoinnista vastaavalle LUOTTAMUSHENKILÖHALLINNOLLE vuoden 2018 aikana?		0	100
KULSeuD001	Kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitystä (lapset ja nuoret, työikäiset, ikääntyneet)	Ei	Kyllä
KULSeuD002	Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuripalveluihin	Ei	Kyllä
KULSeuD003	Kirjastokäyntien määrän kehitystä	Ei	Kyllä
KULSeuD004	Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrää	Ei	Kyllä
KULSeuD005	Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä kulttuuripalveluihin suuntautuneiden vierailujen lukumäärää	Ei	Kyllä
KULSeuD006	Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista	Ei	Kyllä
Esittely johtoryhmälle			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
19. Onko seuraavia asioita esitelty KUNNAN JOHTORYHMÄLLE tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä vastaavalle työryhmälle vuoden 2018 aikana?		0	100
KULSeuE001	Kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitystä (lapset ja nuoret, työikäiset, ikääntyneet)	Ei	Kyllä
KULSeuE002	Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuripalveluihin	Ei	Kyllä
KULSeuE003	Kirjastokäyntien määrän kehitystä	Ei	Kyllä
KULSeuE004	Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrää	Ei	Kyllä
KULSeuE005	Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä kulttuuripalveluihin suuntautuneiden vierailujen lukumäärää	Ei	Kyllä
KULSeuE006	Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista	Ei	Kyllä

Taulukossa 12 esitetään seuranta- ja arviointia koskevista kysymyksistä muodostettujen indikaattoreiden jakaumat ja painoarvot laskettaessa kokonaispistemäärää. Seuranta ja arviointi -ulottuvuuden painoarvo on 16,7 prosenttia, joten jokaiselle kuudelle osasummalle saadaan painoarvoksi 3,3 prosenttia. Yksittäisen indikaattorin painoarvo määräytyy sen mukaan, kuinka monta indikaattoria sen osasummassa on.

Taulukko 12. TEAviisarissa esitettävät seuranta- ja arviointia kuvaavat indikaattorit, kuntien saamat pisteet yksittäisissä indikaattoreissa ja indikaattoreiden painoarvo kokonaispistemäärää (TEA) laskettaessa

Säännöllinen seuranta						
Indikaattori, ks. kysymys taulukosta 11.	0	50	100	%	N	Painoarvo
KULSeuA001	15	1	84	100	283	0,56 %
KULSeuA002	28	24	48	100	280	0,56 %
KULSeuA003	1	0	99	100	278	0,56 %
KULSeuA004	68	1	31	100	277	0,56 %
KULSeuA005	76	1	23	100	278	0,56 %
KULSeuA006	33	2	66	100	279	0,56 %
Saavutettavuuden arviointi						
Indikaattori	0	100		%	N	Painoarvo
KULSeuB001	61	39		100	282	3,3 %
Yhteenveto hyvinvointikertomuksessa						
Indikaattori	0	100		%	N	Painoarvo
KULSeuC001	31	69		100	280	0,56 %
KULSeuC002	67	33		100	280	0,56 %
KULSeuC003	10	90		100	278	0,56 %
KULSeuC004	82	18		100	279	0,56 %
KULSeuC005	87	13		100	279	0,56 %
KULSeuC006	54	46		100	278	0,56 %
Esittely luottamushenkilöille						
Indikaattori	0	100		%	N	Painoarvo
KULSeuD001	31	69		100	281	0,56 %
KULSeuD002	57	43		100	280	0,56 %
KULSeuD003	10	90		100	281	0,56 %
KULSeuD004	83	17		100	276	0,56 %
KULSeuD005	87	13		100	277	0,56 %
KULSeuD006	58	42		100	278	0,56 %

Esittely johtoryhmälle					
Indikaattori	0	100	%	N	Painoarvo
KULSeuE001	54	46	100	279	0,56 %
KULSeuE002	67	33	100	279	0,56 %
KULSeuE003	38	62	100	279	0,56 %
KULSeuE004	87	13	100	275	0,56 %
KULSeuE005	89	11	100	274	0,56 %
KULSeuE006	70	30	100	273	0,56 %

Taulukossa 13 on seurannan ja arvioinnin osasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Eniten keskenään korreloivat osasumat olivat yhteenveto hyvinvointikertomuksessa ja esittely luottamushenkilöhallinnolle ($r=0,68$). Osasummista eniten kunnan väestöpohjan kanssa korreloi säännöllinen seuranta ($r=0,24$).

Taulukko 13. Seurannan ja arvioinnin pistemäärän ja sen osasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot on lihavoitu

	Säännöllinen seuranta	Saavutettavuuden arviointi	Yhteenveto hyvinvointikertomuksessa	Esittely luottamushenkilöille	Esittely johtoryhmälle	Väestö
Säännöllinen seuranta	1,00	0,40	0,59	0,56	0,43	0,24
Saavutettavuuden arviointi		1,00	0,34	0,28	0,28	0,10
Yhteenveto hyvinvointikertomuksessa			1,00	0,68	0,50	0,14
Esittely luottamushenkilöille				1,00	0,53	0,19
Esittely johtoryhmälle					1,00	0,01
SEURANTA JA ARVIOINTI	0,74	0,73	0,76	0,75	0,68	0,18

Seurannan ja arvioinnin osasummista parhaiten toteutui säännöllinen seuranta (mediaani 58). Keskimääräinen seurannan ja arvioinnin pistemäärä oli 40. Kaupunkimaisilla kunnilla seurannan ja arvioinnin pistemäärä oli keskimäärin parempi (mediaani 55) kuin taajaan asutuilla kunnilla tai maaseutumaisilla kunnilla (molemmilla mediaani 37). (Taulukko 14.)

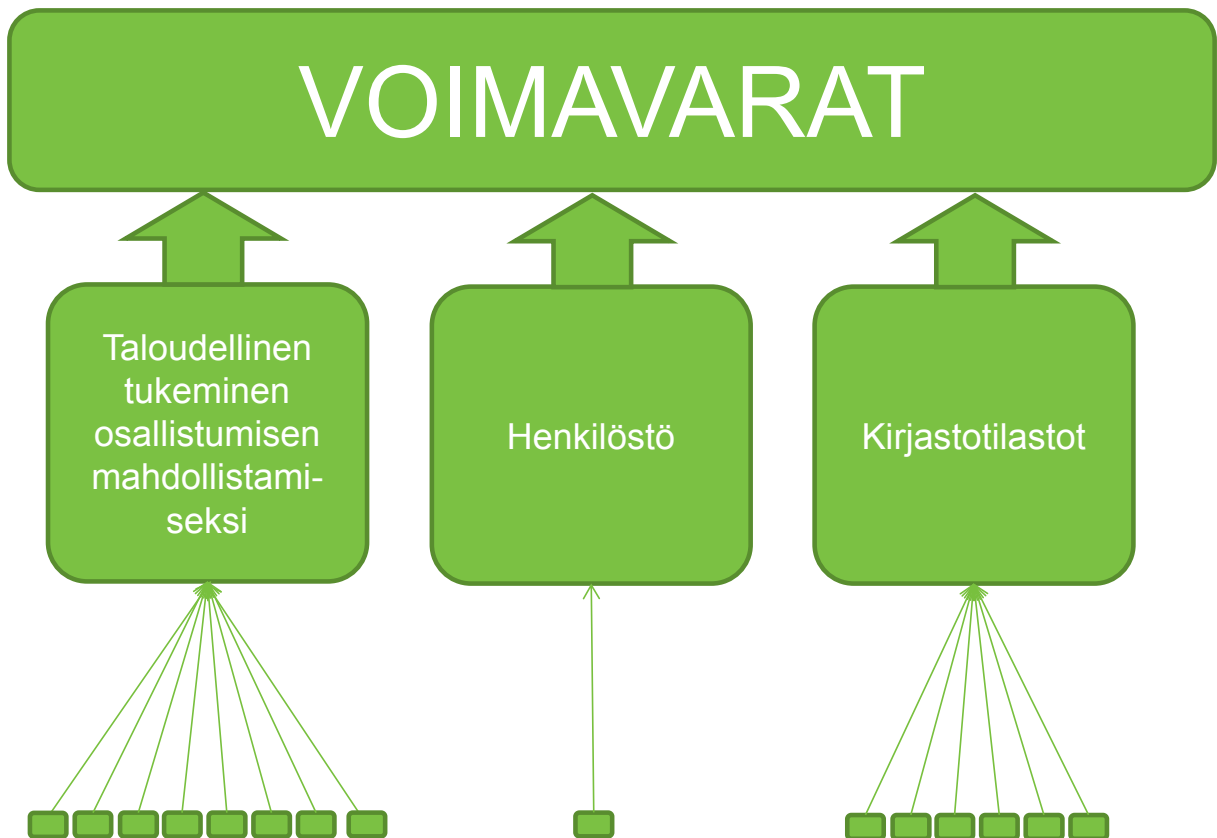
Taulukko 14. Seurannan ja arvioinnin pistemäärän ja sen osasummien keskiluvut, kvartiilit ja vaihteluvälit

	Mediaani	Kvartiiliväli	Vaihteluväli	N
Säännöllinen seuranta	58	50–75	0–100	283
Saavutettavuuden arviointi	0	0–100	0–100	282
Yhteenveto hyvinvointikertomuksessa	50	33–67	0–100	280
Esittely luottamushenkilöille	33	33–67	0–100	281
Esittely johtoryhmälle	33	0–50	0–100	280
SEURANTA JA ARVIOINTI	40	27–60	0–100	283
- Kaupunkimaiset kunnat	55	40–68	10–100	56
- Taajaan asutut kunnat	37	27–57	3–97	64
- Maaseutumaiset kunnat	37	23–57	0–100	163

Voimavarat

Voimavaroja kysyttiin lomakkeella seitsemällä kysymyksellä. Lisäksi voimavaroihin sisältyy muiden tietolähteiden indikaattoreita, joita käsitellään tarkemmin omassa kappaleessaan. Voimavaroihin muodostettiin kolme osasummaa: taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi (kysymykset 21–24 ja 35), henkilöstö (kysymykset 26–27) ja kirjastotilastot (muiden tietolähteiden indikaattorit).

Osasummat ja niiden alle sijoitetut yksittäiset kysymykset käyvät ilmi kuviosta 4. Vastausvaihtoehdot pisteytettiin taulukon 15 mukaisesti.

Kuvio 4. Voimavaraulottuvuuden muodostuminen osasummista.

Taulukko 15. Voimavaroja kuvaavat kysymykset ja vastausvaihtoehtojen pisteytys

Taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi				
Kysymys/kysymykset		Pisteytys		
		0	100	
KULVoiA001	21. Onko kunnassa lasten ja nuorten mahdollista osallistua taiteen perusopetukseen maksutta ja/tai saada maksuihin huojennusta taloudellisen tilanteen perusteella?	Ei tietoa / Ei	Kyllä	
KULVoiA002	22. Seurattiinko kunnassa maksutta taiteen perusopetukseen osallistuneiden oppilaiden lukumäärää (=vapaaoppilaspaikka) lukuvuonna 2018–2019?	Ei tietoa / Ei	Kyllä	
KULVoiA003	23. Järjestääkö tai tukeeko kunta taloudellisesti kunnassa järjestettävää kulttuuriluotsi- tai kulttuurikaveritoimintaa tai muuta vastaavaa vapaaehtoistoimintaa?	Ei tietoa / Ei	Kyllä	
KULVoiA004	24. Onko kunnalla käytössä jokin toimintamalli, jolla vaikeassa elämäntilanteessa olevat kuntalaiset pääsevät maksutta tai alhaisella pääsymaksulla kulttuuritapahtumiin (esim. Kaikukortti, Kimmoke-ranneke)?	Ei tietoa / Ei	Kyllä	
KULVoiA005	24. Onko kunnalla käytössä jokin toimintamalli, jolla lapsille ja nuorille tarjotaan kulttuuritarjontaa ja -vinkejä (esim. alennetut liput, harastuspassi, yläkoululaisten kulttuurikortti ym.)?	Ei tietoa / Ei	Kyllä	
KULVoiA006	24. Onko kunnalla käytössä jokin toimintamalli, jolla yli 65-vuotiaille erikseen tarjotaan kulttuuritoimintaa (mm. alennettuja lippuja, kulttuurivierailuja)?	Ei tietoa / Ei	Kyllä	
KULVoiA007	24. Onko kunnalla käytössä jokin toimintamalli, jolla tuodaan sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköihin kulttuuritoimintaa?	Ei tietoa / Ei	Kyllä	
KULVoiA008	35. Tarjotaanko kunnassa aikuisten taiteen perusopetusta?	Ei tietoa / Ei	Kyllä	
Henkilötyövuodet				
Kysymys/kysymykset		Pisteytys		
		0	50	100
KULVoiB001	Kunnan yleisen kulttuuritoiminnan henkilöstö yhteensä henkilötyövuosina/10 000 asukasta*	0–0,6	0,6–1,3	yli 1,3

Kirjastotilastot				
Kysymys/kysymykset		Pisteytys		
		0	50	100
KULVoiC001	Fyysiset kirjastokäynnit/asukas*	alle 7,3	7,3–9,1	9,2 tai yli
KULVoiC002	E-aineistokulut €/asukas*	alle 0,25	0,25–0,32	0,33 tai yli
KULVoiC003	Tapahtumiin osallistujat/ 1000 asukasta*	alle 112	112–228	229 tai yli
KULVoiC004		alle 5,9 (Kau- punkimaiset)	5,9–6,7 (Kaupun- kimaiset)	6,8 tai yli (Kau- punkimaiset)
		alle 6,7 (Taa- jaan asutut)	6,7–8,4 (Taa- jaan asutut)	8,5 tai yli (Taa- jaan asutut)
		alle 9,1 (Maa- seutumaiset)	9,1–11,4 (Maaseu- tumaiset)	11,5 tai yli (Maaseutumai- set)
	Kirjastoaineistokulut €/asukas*			
KULVoiC005	Lainaajia, prosenttia asukkaista*	alle 32	32–35	36 tai yli
KULVoiC006	Yleisten kirjastojen saavutettavuus: % kunnan asukkaista asuu 10 km säteellä kirjastosta	Pistemäärä on sama kuin prosenttimäärä.		

* Pisterajat on muodostettu jakaumiin perustuen siten, että jokaiseen pisteluokkaan (0, 50 tai 100) tulee yhtä monta kuntaa. Tarvittaessa pisterajat muodostettiin erikseen tilastollisen kuntaryhmytyksen mukaisissa luokissa.

Taulukossa 16 esitetään voimavaroja koskevista kysymyksistä muodostettujen indikaattoreiden jakaumat ja painoarvot laskettaessa kokonaispistemäärää. Jokaisen ulottuvuuden painoarvo on 16,7 prosenttia, joten jokaiselle kolmelle voimavarojen osasummalle saadaan painoarvoksi 5,6 prosenttia. Yksittäisen indikaattorin painoarvo määräytyy sen mukaan, kuinka monta indikaattoria sen osasummassa on.

Taulukko 16. TEAviisarissa esitettävät voimavaroja kuvaavat indikaattorit, kuntien saamat pisteet yksittäisissä indikaattoreissa ja indikaattoreiden painoarvo kokonaispistemäärää (TEA) laskettaessa

Taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi						
Indikaattori, ks. kysymys taulukosta 15.	0	100		%	N	Painoarvo
KULVoiA001	49	51		100	282	0,69 %
KULVoiA002	73	27		100	280	0,69 %
KULVoiA003	72	28		100	282	0,69 %
KULVoiA004	71	29		100	279	0,69 %
KULVoiA005	41	59		100	281	0,69 %
KULVoiA006	49	51		100	278	0,69 %
KULVoiA007	29	71		100	276	0,69 %
KULVoiA008	61	39		100	282	0,69 %
Henkilötyövuodet						
Indikaattori	0	50	100	%	N	Painoarvo
KULVoiB001	31	36	33	100	281	5,56 %
Kirjastotilastot						
Indikaattori	0	50	100	%	N	Painoarvo
KULVoiC001	33	34	33	100	295	0,93 %
KULVoiC002	33	32	36	100	287	0,93 %
KULVoiC003	33	34	33	100	293	0,93 %
KULVoiC004	33	34	34	100	295	0,93 %
KULVoiC005	34	33	34	100	295	0,93 %
KULVoiC006				100	295	0,93 %

Taulukossa 17 on voimavarojen osasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Voimavarojen osasummien välillä ei ollut huomattavaa korrelaatiota. Osasummista eniten kunnan väestöpohjan kanssa korreloi taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi ($r=0,38$).

Taulukko 17. Voimavarojen pistemäärän ja sen osasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot on lihavoitu

	Taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi	Henkilötyövuodet	Kirjastotilastot	Väestö
Taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi	1,00	0,11	0,11	0,38
Henkilötyövuodet		1,00	0,13	-0,26
Kirjastotilastot			1,00	0,04
VOIMAVARAT	0,56	0,81	0,48	0,01

Voimavarojen osasummista parhaiten toteutui kirjastotilastot (mediaani 57). Keskimääräinen voimavarojen pistemäärä oli 51. Kaupunkimaisten, taajaan asuttujen ja maaseutumaisten kuntien keskimääräisissä pisteissä ei ollut huomattavaa vaihtelua (mediaanit 49–53). (Taulukko 18.)

Taulukko 18. Voimavarojen pistemäärän ja sen osasummien keskiluvut, kvartiilit ja vaihteluvälit

	Mediaani	Kvartiiliväli	Vaihteluväli	N
Taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi	50	25–62	0–100	283
Henkilötyövuodet	50	0–100	0–100	281
Kirjastotilastot	57	41–71	13–99	283
VOIMAVARAT	51	36–64	5–90	283
- Kaupunkimaiset kunnat	53	40–65	27–90	56
- Taajaan asutut kunnat	53	33–67	11–89	64
- Maaseutumaaiset kunnat	49	35–62	5–87	163

Muiden tietolähteiden indikaattorit voimavaraulottuvuudessa

Tiedonkeruun tietoja täydennettiin TEAvisarin tulostulokseen muista kansallisista tietolähteistä saatavilla indikaattoritiedoilla. Suomen yleisten kirjastojen tilastot -tietojärjestelmästä poimittiin seuraavat yhdeksän indikaattoria tarkempaan tarkasteluun:

- Fyysiset kirjastokäynnit/asukas
- E-aineistokulut/asukas
- Tapahtumiin osallistujat/1000 asukasta
- Kirjastoaineistokulut/asukas
- Lainaajia/asukas, %
- Kokonaislainaus/asukas
- Kirjojen hankintakulut/asukas
- Kirjojen hankinnat/asukasta
- Toimintakulut/asukas
- Fyysiset kirjastokäynnit/asukas

Tilastoidindikaattorien välillä oli voimakkaita korrelaatioita (taulukko 19). Indikaattoriaineiston ulottuvuuksien tunnistamisessa hyödynnettiin muuttujien klusterointia (Chavent ym., 2017). Muuttujat jakaantuivat ensin kahteen osaan joista toinen rakentui muuttujan lainaajia/asukasluku ja toinen kirjastoaineistokulut/asukasluku ympärille. Tämän jälkeen muuttujat e-aineistokulut/asukasluku (taulukon 1. rivi) ja tapahtumien osallistujamäärä/asukasluku (taulukon 2. rivi) luokittuivat omiksi ulottuvuuksikseen. Seuraavana muuttujana omaksi ulottuvuudekseen erottui fyysiset käynnit/asukas (taulukon 3. rivi). Muuttujista kokonaislainaus/asukas ja lainaajia prosentteina asukkaista korreloivat voimakkaasti ($r=0,64$) ja muodostivat yhden klusterin (rivit 4 ja 5). Viides kokonaisuus muodostui talouslukuja kuvaavista muuttujista (rivit 6–9). Näiden keskinäiset korrelaatiot olivat välillä $r=0,61$ – $0,93$. Voimakkaimmin tälle klusterille latautui kirjastoaineistokulut/asukas.

Taulukko 19. Suomen yleisten kirjastojen tilastot -tietojärjestelmän yhdeksän muuttujan klusterit ja keskinäiset korrelaatiot

E-aineistokulut	1,00	0,02	0,11	0,02	0,07	0,13	0,17	0,09	0,09
Osallistujamäärä	1,00	0,28	0,16	0,22	0,50	0,49	0,48	0,32	
Fyysiset käynnit		1,00	0,37	0,50	0,26	0,25	0,27	0,39	
Kokonaislainaus			1,00	0,64	0,01	0,01	0,04	0,05	
Lainaajia				1,00	0,20	0,20	0,22	0,27	
Aineistokulut					1,00	0,93	0,86	0,64	
Hankintakulut						1,00	0,87	0,61	
Hankinnat							1,00	0,62	
Kulut								1,00	

Klusterianalyysissä havaittujen korrelaatioiden perusteella indikaattoreista oli mahdollista karsia seuraavat: kokonaislainaus/asukas, kirjojen hankintakulut/ asukas, kirjojen hankinnat/asukas ja toimintakulut/asukas. TEAviisarin näkymään otettiin seuraavat indikaattorit:

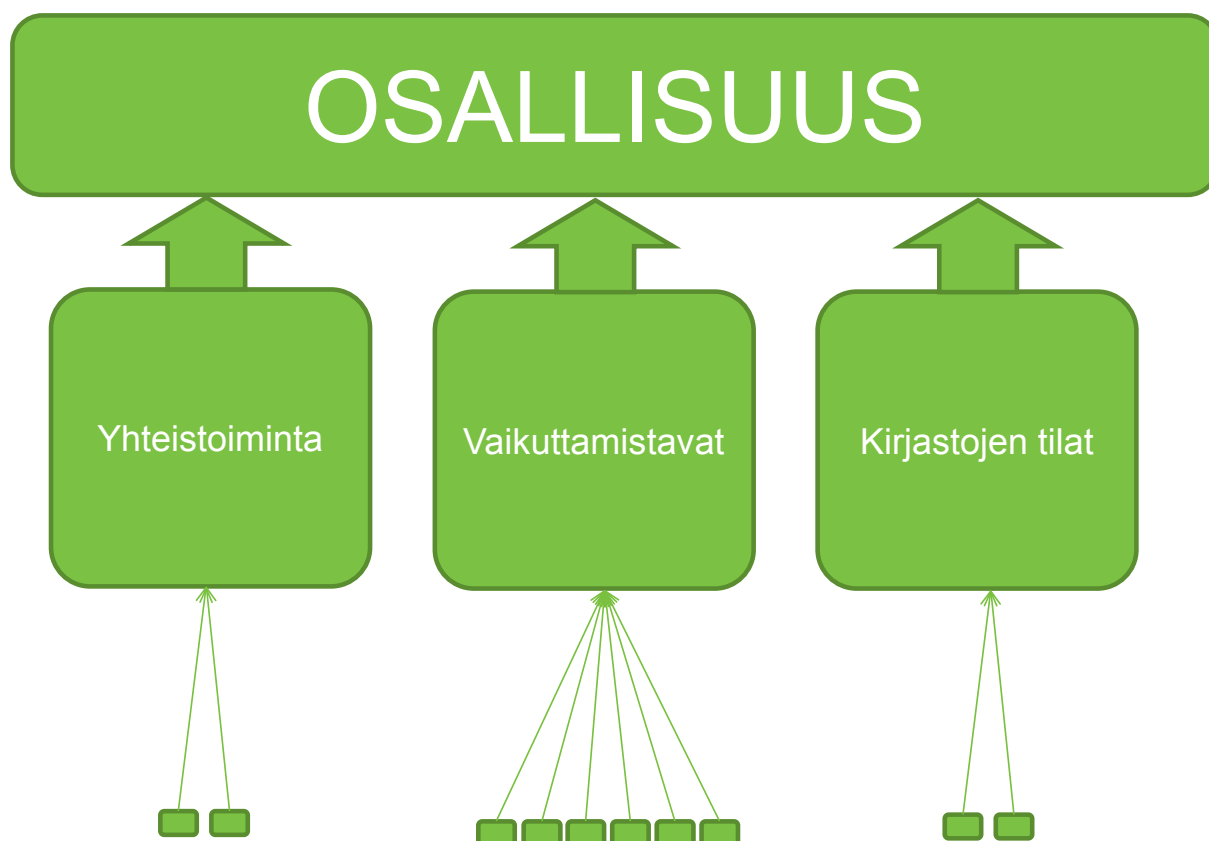
- Fyysiset kirjastokäynnit/asukas
- E-aineistokulut €/asukas
- Tapahtumiin osallistujat/1000 asukasta
- Kirjastoaineistokulut €/asukas
- Lainaajia/asukasluku, %

TEAviisarin näkymää varten indikaattorit pisteytettiin jakauman perusteella kolmeen osaan (0, 50 tai 100 pistettä). Kirjastoaineistokulut ovat maaseudulla suuremmat kuin kaupunkimaisissa tai taajaan asutuissa kunnissa. Tästä johtuen kirjastoaineistokulut €/asukas pisteytettiin kolmeen osaan jakauman perusteella (0, 50 tai 100 pistettä) tilastollisen kuntaryhmituksen mukaisissa luokissa. Lisäksi Tilastokeskuksen kulttuuritilastosta poimittiin yksi indikaattori:

- Yleisten kirjastojen saavutettavuus: prosenttia kunnan asukkaista asuu 10 kilometrin säteellä kirjastosta. Saavutettavuus tietä pitkin on laskettu lähimpään kirjastoon kuntarajoista välittämättä. Indikaattori pisteytettiin prosentuaalisesti. Näin ollen se prosenttiosuus kunnan asukkaista, jotka asuvat kymmenen kilometrin säteellä yleisestä kirjastosta, on suoraan kunnan sama pistemäärä indikaattorista.

Osallisuus

Osallisuutta kysyttiin lomakkeella neljällä kysymyksellä. Osallisuuteen muodostettiin kolme osasummaa: yhteistoiminta (kysymys 28), vaikuttamistavat (kysymys 29) ja kirjaston tilat (kysymykset 29 ja 30). Osasummat ja niiden alle sijoitetut yksittäiset indikaattorit käyvät ilmi kuviosta 5. Vastausvaihtoehdot pisteytettiin taulukon 20 mukaisesti.

Kuvio 5. Osallisuusulottuvuuden muodostuminen osasummista.

Taulukko 20. Osallisuutta kuvaavat kysymykset ja vastausvaihtoehtojen pisteytys

Yhteistoiminta			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
28. Toimiiko kunnassa seuraavia kulttuuritoimijoiden ja kunnan yhteiselimiä?		0	100
KULOsaA001	Säännöllisesti kokoontuva kulttuuritoimijoiden ja kunnan yhteinen nimetty asiantuntijaelin	Ei	Kyllä
KULOsaA002	Kunnan säännöllisesti koolle kutsuma kulttuuritoimijoiden ja kunnan yhteiskokous (esim. kulttuurifoorumi)	Ei	Kyllä
Yhteistoiminta			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
29. Mitä alla olevista osallistumis- ja vaikuttamistavoista on käytetty kunnassanne vuosina 2017–2018 kulttuurin edistämiseen ja hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuuritoiminnan kehittämiseen?		0	100
KULOsaB001	Asukas-/asiakaskyselyt (esim. nettikyselynä tai paperilomakkeilla)	Ei	Kyllä
KULOsaB002	Asukaskohtaamiset (esim. asukasfoorumit/-illat, kuntalaisraadit)	Ei	Kyllä
KULOsaB003	Palveluiden käyttäjien mukaan ottaminen kunnan toimielimiin (esim. työryhmiin)	Ei	Kyllä
KULOsaB004	Sosiaalinen media (tiedottaminen, keskustelut)	Ei	Kyllä
KULOsaB005	Verkko-osallistuminen (esim. palautteen anto, asiointi, aloitteiden tekeminen)	Ei	Kyllä
KULOsaB006	Yhteiskehittäminen (esim. kulttuurisuunnittelu tai muut vastaavat)	Ei	Kyllä
Kirjastojen tilat*			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
		0	100
KULOsaC001	30. Yleisten kirjastojen tilojen tarjoaminen kansalaistoimintaan	Ei tiloja käytössä / Ei / Ei tietoa	Pistemäärä on prosenttiosuus kirjastoista, joissa tiloja tarjotaan.
KULOsaC002	31. Ovatko kunnan yleisten kirjastojen varattavissa olevat tilat maksuttomia yhdistyksille/järjestöille/asukkaille?	Ei tiloja käytössä / Ei / Ei tietoa	Kyllä

* Isäntäkunnan tietoja käytetään kaikille saman kirjastoverkon kunnille.

Taulukossa 21 esitetään osallisuutta koskevista kysymyksistä muodostettujen indikaattoreiden jakaumat ja painoarvot laskettaessa kokonaispistemäärää. Jokaisen ulottuvuuden painoarvo on 16,7 %, joten jokaiselle kolmelle osallisuuden osasummalle saadaan painoarvoksi 5,6 %. Yksittäisen indikaattorin painoarvo määräytyy sen mukaan, kuinka monta indikaattoria sen osasummassa on.

Taulukko 21. TEAviisarissa esitettävät osallisuutta kuvaavat indikaattorit, kuntien saamat pisteet yksittäisissä indikaattoreissa ja indikaattoreiden painoarvo kokonaispistemäärää (TEA) laskettaessa

Yhteistoiminta					
Indikaattori, ks. kysymys taulukosta 20.	0	100	%	N	Painoarvo
KULOSA001	81	19	100	282	2,78 %
KULOSA002	60	40	100	281	2,78 %
Vaikuttamistavat					
Indikaattori	0	100	%	N	Painoarvo
KULOSA001	39	61	100	280	0,93 %
KULOSA002	40	60	100	280	0,93 %
KULOSA003	42	58	100	279	0,93 %
KULOSA004	8	92	100	281	0,93 %
KULOSA005	23	77	100	282	0,93 %
KULOSA006	43	57	100	279	0,93 %
Kirjastojen tilat					
Indikaattori	0	100	%	N	Painoarvo
KULOSA001			100	280	2,78 %
KULOSA002	22	78	100	280	2,78 %

Taulukossa 22 esitetään osallisuusosasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Eniten korrelaatiota oli yhteistoiminnan ja vaikuttamistapojen välillä ($r=0,34$). Osasummista eniten kunnan väestöpohjan kanssa korreloi vaikuttamistavat ($r=0,32$).

Taulukko 22. Osallisuuden pistemäärän ja sen osasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot on lihavoitu

	Yhteistoiminta	Vaikuttamistavat	Kirjastojen tilat	Väestö
Yhteistoiminta	1,00	0,34	0,04	0,25
Vaikuttamistavat		1,00	0,08	0,32
Kirjastojen tilat			1,00	-0,14
OSALLISUUS	0,73	0,67	0,50	0,25

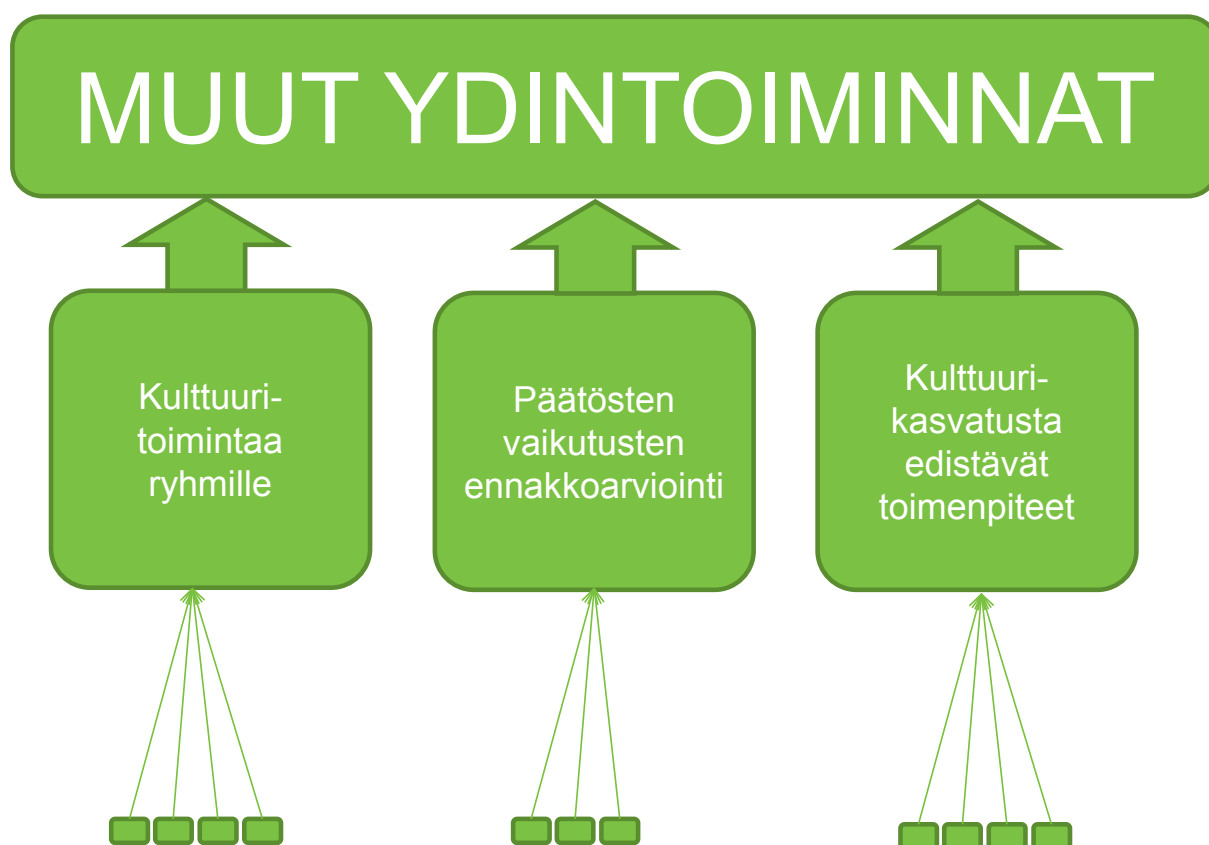
Osallisuuden osasummista parhaiten toteutui kirjaston tilat (mediaani 75). Keskimääräinen osallisuuden pistemäärä oli 56. Kaupunkimaisilla kunnilla osallisuuden pistemäärä oli keskimäärin parempi (mediaani 70) kuin taajaan asutuilla kunnilla (mediaani 58) tai maaseutumaisilla kunnilla (mediaani 53). (Taulukko 23.)

Taulukko 23. Osallisuuden pistemäärän ja sen osasummien keskiluvut, kvartiilit ja vaihteluvälit

	Mediaani	Kvartiiliväli	Vaihteluväli	N
Yhteistoiminta	0	0-50	0-100	282
Vaikuttamistavat	67	50-83	0-100	282
Kirjaston tilat	75	50-100	0-100	282
OSALLISUUS	56	44-70	0-100	283
-Kaupunkimaiset kunnat	70	53-78	19-100	56
-Taajaan asutut kunnat	58	44-68	6-100	64
-Maaseutumaiset kunnat	53	39-67	0-100	163

Muut koko väestön kulttuurin edistämisen ydintoiminnot

Muita ydintoimintoja kysyttiin lomakkeella neljällä kysymyksellä, joista muodostettiin kolme osasummaa: kulttuuri-toimintaa ryhmille (kysymys 32), päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (kysymys 33) ja kulttuurikasvatusta edistävät toimenpiteet (kysymys 34). Osasumat ja niiden alle sijoitetut yksittäiset kysymykset käyvät ilmi kuvioista 6. Vastausvaihtoehdot pisteytettiin taulukon 24 mukaisesti.

Kuvio 6. Muut ydintoiminnot -ulottuvuuden muodostuminen osasummista.

Taulukko 24. Muita ydintoimintoja kuvaavat kysymykset ja vastausvaihtoehtojen pisteytys

Kulttuuritoimintaa ryhmille			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
32. Edistikö kunta vuonna 2018 kulttuuritoimintaa joillekin seuraavista ryhmistä erikseen tai integroidusti? Osasummassa 100 pisteeseen riittää kolme näistä.		0	100
KULYdiA001	Työttömät	Ei / Ei tietoa	Kyllä
KULYdiA002	Opiskelun tai työelämän ulkopuolella olevat nuoret	Ei / Ei tietoa	Kyllä
KULYdiA003	Erlaisissa laitoksissa asuvat	Ei / Ei tietoa	Kyllä
KULYdiA004	Paljon sosiaali- ja terveyspalveluja tarvitsevat kotona asuvat ikäihmiset	Ei / Ei tietoa	Kyllä
Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
33. Ovatko kulttuurin edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuneet vuonna 2018 valmisteilla olevien päätösten vaikutusten ennakkoarviointiin?		0	100
KULYdiB001	Lautakuntapäätösten valmistelussa	Ei	Kyllä
KULYdiB002	Palveluverkon suunnittelussa	Ei	Kyllä
KULYdiB003	Kulttuurin toimintaympäristöjen kehittämisessä	Ei	Kyllä
Kulttuurikasvatusta edistävät toimenpiteet			
Kysymys/kysymykset		Pisteytys	
34. Mitä seuraavista lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta edistävistä toimenpiteistä kunnassa on toteutettu?		0	100
KULYdiC001	Varhaiskasvatussuunnitelmassa on kirjattuna yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat kulttuurista vastaavien tahojen kanssa.	Ei	Kyllä
KULYdiC002	Kunnassa on mahdollisuus harrastaa taidetta ja kulttuuria varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestettävillä harrastustunneilla	Ei	Kyllä
KULYdiC003	Kunnassa on käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma (esim. perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteydessä)	Ei	Kyllä
KULYdiC004	Kunnassa on mahdollisuus harrastaa taidetta ja kulttuuria perusopetuksen yhteydessä järjestettävillä harrastustunneilla	Ei	Kyllä

Taulukossa 25 esitetään muita ydintoimintoja koskevista kysymyksistä muodostettujen indikaattoreiden jakaumat ja painoarvot laskettaessa kokonaispistemäärää. Jokaisen ulottuvuuden painoarvo on 16,7 prosenttia, joten jokaiselle kolmelle muiden ydintoimintojen osasummalle saadaan painoarvoksi 5,6 prosenttia.

Yksittäisen indikaattorin painoarvo määräytyy sen mukaan, kuinka monta indikaattoria sen osasummassa on.

Taulukko 25. TEAvisarissa esitettävät muita ydintoimintoja kuvaavat indikaattorit, kuntien saamat pisteet yksittäisissä indikaattoreissa ja indikaattoreiden painoarvo kokonaispistemäärää (TEA) laskettaessa

Kulttuuriryhmät					
Indikaattori, ks. kysymys taulukosta 24.	0	100	%	N	Painoarvo
KULYdiA001	73	27	100	278	1,39 %
KULYdiA002	63	37	100	278	1,39 %
KULYdiA003	45	55	100	276	1,39 %
KULYdiA004	70	30	100	276	1,39 %
Ennakoarviointi päätösten vaikutuksista					
Indikaattori	0	100	%	N	Painoarvo
KULYdiB001	52	48	100	278	1,85 %
KULYdiB002	66	34	100	277	1,85 %
KULYdiB003	58	42	100	276	1,85 %
Kulttuurikasvatuksen edistäminen					
Indikaattori	0	100	%	N	Painoarvo
KULYdiC001	37	63	100	272	1,39 %
KULYdiC002	54	46	100	270	1,39 %
KULYdiC003	43	57	100	273	1,39 %
KULYdiC004	21	79	100	269	1,39 %

Taulukossa 26 on muiden ydintoimintojen osasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Korrelaatio osasummien välillä on maltillista ($r=0,20-0,31$). Osasummista eniten väestöpohjan kanssa korreloi kulttuuriryhmät ($r=0,38$).

Taulukko 26. Muiden ydintoimintojen pistemäärän ja sen osasummien väliset korrelaatiot sekä korrelaatio kunnan väkiluvun kanssa. Tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot on lihavoitu

	Kulttuuriryhmät	Ennakoarviointi päätösten vaikutuksista	Kulttuurikasvatuksen edistäminen	Väestö
Kulttuuriryhmät	1,00	0,20	0,23	0,38
Ennakoarviointi päätösten vaikutuksista		1,00	0,31	0,25
Kulttuurikasvatuksen edistäminen			1,00	0,16
MUUT YDINTOIMINNAT	0,61	0,77	0,67	0,38

Muiden ydintoimintojen osasummista parhaiten toteutui kulttuurikasvatuksen edistäminen (mediaani 50). Keskimääräinen muiden ydintoimintojen pistemäärä oli 42. Kaupunkimaisilla kunnilla seurannan ja arvioinnin pistemäärä oli keskimäärin parempi (mediaani 61) kuin taajaan asutuilla kunnilla (mediaani 46) tai maaseutumaisilla kunnilla (mediaani 33). (Taulukko 27.)

Taulukko 27. Muut ydintoiminnot -pistemäärän ja sen osasummien keskiluvut, kvartiilit ja vaihteluvälit

	Mediaani	Kvartiiliväli	Vaihteluväli	N
Kulttuuriryhmät	25	0-50	0-100	279
Ennakoarviointi päätösten vaikutuksista	33	0-100	0-100	278
Kulttuurikasvatuksen edistäminen	50	50-75	0-100	278
MUUT YDINTOIMINNAT	42	25-64	0-100	283
-Kaupunkimaiset kunnat	61	44-83	8-100	56
-Taajaan asutut kunnat	46	33-67	0-100	64
-Maaseutumaiset kunnat	33	24-50	0-100	163

Puuttuvat tiedot

Kunnan kulttuuritoimintaa kuvataan tässä raportissa 94 indikaattorilla. Yleisesti ottaen indikaattoreiden tiedoissa on vain muutamia puuttuvia tietoja. Vain kuudesta indikaattorista tieto jäi puuttumaan yli yhdeksältä kunnalta (taulukko 28). Näiden kuuden indikaattorin muodostamisperusteena olleita kysymyksiä yhdistää se, että ne kaikki liittyivät lapsiin ja/tai nuoriin. Lisäksi kysymyksissä ei ollut vastausvaihtoehtona ”Ei tietoa”. Tästä on voinut seurata se, että kysymyksiin on jätetty vastaamatta niitä kysymyksiä useammin, joissa oli valittavissa vastausvaihtoehto ”Ei tietoa”.

Taulukko 28. Puuttuvien tietojen lukumäärä niissä kysymyksissä, joissa tieto puuttui vähintään 10 kunnan vastauksesta

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	Puuttuvia
34. Mitä seuraavista lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta edistävistä toimenpiteistä kunnassa on toteutettu? Kunnassa on mahdollisuus harrastaa taidetta ja kulttuuria perusopetuksen yhteydessä järjestettävillä harrastustunneilla	Ei/Kyllä	14
34. Mitä seuraavista lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta edistävistä toimenpiteistä kunnassa on toteutettu? Kunnassa on mahdollisuus harrastaa taidetta ja kulttuuria varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestettävillä harrastustunneilla	Ei/Kyllä	13
34. Mitä seuraavista lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta edistävistä toimenpiteistä kunnassa on toteutettu? Varhaiskasvatussuunnitelmassa on kirjattuna yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat kulttuurista vastaavien tahojen kanssa.	Ei/kyllä	11
4. Miten kulttuurista vastaavan TOIMIALAN JOHTORYHMÄSSÄ TAI TYÖRYHMÄSSÄ on käsitelty seuraavia tietolähteitä ja asiakirjoja tämän valtuustokauden aikana (2017–2021)? Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen -kärkihanke (lastenkulttuuri ja taiteen perusopetus 2016–2018)	Ei lainkaan/ Jaettu tiedoksi/Esitelty/Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä	10
19. Onko seuraavia asioita esitelty KUNNAN JOHTORYHMÄLLE tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä vastaavalle työryhmälle vuoden 2018 aikana? Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista	Ei/Kyllä	10
34. Mitä seuraavista lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta edistävistä toimenpiteistä kunnassa on toteutettu? Kunnassa on käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma (esim. perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteydessä)	Ei/Kyllä	10

Suurimmasta osasta lomakkeita ei puuttunut yhtään tietoa (172 kuntaa). Enimmillään puuttuvia tietoja oli 19 kappaletta eli 22 prosenttia tiedonkeruulomakkeella kerätyistä 88 indikaattorista. (Taulukko 29.)

Taulukko 29. Puuttuvien tietojen lukumäärä tiedonkeruussa

Puuttuvia tietoja	Kuntia
0	172
1–2	69
3–5	21
6–9	11
10	2
15	1
16	2
17	1
19	3

Kunnat, joilla oli eniten puuttuvia tietoja (10–19 kpl), olivat asukasluvumäärältään eri kokoisia ja osa näistä oli jättänyt palautetta tiedonkeruulomakkeen loppuun:

”Osaan kysymyksistä olisi toivonut tarkennuksia / oli vaikeaselkoisia tai monitahoisia kysymyksiä. Vastausvaihtoehtona voisi olla vapaakenttä, esim. yhteistyöt on Kuntayhtymän kanssa, mutta sitä ei ollut vaihtoehtona. Osaan kyllä- ei- vaihtoehdoista oli kaivannut myös en osaa sanoa vaihtoehdon.” (10000–19999 asukkaan kunta)

”En osaa vastata sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden osalta.” (Alle 5000 asukkaan kunta).

”Hankalia kysymyksiä. Kaikkiin ei pysty yksi ihminen vastaamaan vaan esim. sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön pitäisi vastata omasta puolestaan.” (Alle 5000 asukkaan kunta).

”Oklar precisering av frågorna. Olämplig för mindre kommuner. Finns ingen specifik ledningsgrupp enbart för kulturen. Oklart vem enkäten vänder sig till, vilken sektor.” (5000–9999 asukkaan kunta).

Ulottuvuuksien väliset yhteydet

Ulottuvuuksittain eniten korrelaatiota oli johtamisen ja sitoutumisen välillä ($r=0,62$). Kokonaispistemäärä (TEA) korreloi voimakkaimmin sitoutumisen ($r=0,80$) ja johtamisen ($r=0,79$) kanssa. (Taulukko 30.)

Taulukko 30. Ulottuvuuksien pistemäärien keskinäiset korrelaatiot ja korrelaatio kokonaispistemäärän (TEA) kanssa. Tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot on lihavoitu

	Sitoutu- minen	Johtaminen	Seuranta	Voimavarat	Osallisuus	Muut ydin- toiminnot
Sitoutuminen	1,00	0,62	0,57	0,33	0,40	0,50
Johtaminen		1,00	0,49	0,31	0,41	0,51
Seuranta			1,00	0,32	0,39	0,47
Voimavarat				1,00	0,31	0,27
Osallisuus					1,00	0,33
Muut ydintoiminnot						1,00
Kokonaispistemäärä (TEA)	0,80	0,79	0,75	0,56	0,65	0,72

Kuntien keskimääräinen kokonaispistemäärä (TEA) oli 49 pistettä. Puolet kunnista oli välillä 36–60 pistettä. Ulottuvuuksittain parhaiten toteutui osallisuus, keskimäärin 56 pistettä. Sitoutumisesta ja voimavaroista ei yksikään kunta saanut täysiä pisteitä. (Taulukko 31.)

Taulukko 31. Ulottuvuuksien pistemäärien ja kokonaispistemäärän mediaani, kvartiiliväli ja vaihteluväli

	Mediaani	Kvartiiliväli	Vaihteluväli	N
Sitoutuminen	45	28–60	0–96	283
Johtaminen	53	37–75	0–100	283
Seuranta	40	27–60	0–100	283
Voimavarat	51	36–64	5–90	283
Osallisuus	56	44–70	0–100	283
Muut ydintoiminnot	42	25–64	0–100	283
Kokonaispistemäärä (TEA)	49	36–60	12–93	283

Kaupunkimaiset kunnat saivat keskimäärin parempia kokonaispistemääriä (mediaani 62) kuin taajaan asutut (mediaani 49) tai maaseutumaaiset (mediaani 45) kunnat (Taulukko 32.).

Taulukko 32. Kokonaispistemäärän (TEA) ja sen ulottuvuuksien mediaanipistemäärät laskettuna tilastollisen kuntaryhmituksen mukaan

Tilastollinen kuntaryhmitys	Kokonaispistemäärä (TEA)	Sitoutuminen	Johtaminen	Seuranta	Voimavarat	Osalisuus	Muut ydin-toiminnot	N
Kaupunkimaiset	62	56	73	55	53	70	61	56
Taajaan asutut	49	48	56	37	53	58	46	64
Maaseutumaiset	45	41	50	37	49	50	33	163

Pohdintaa korrelaatioista indikaattoreiden välillä

Kaikkien 94 indikaattorin osalta laskettiin niiden pistemäärien parittaiset korrelaatiot. Kappaleessa käydään läpi ja pohditaan korrelaatioita, jotka:

- 1) Olivat yli 0,7
- 2) Kokonaisuuksia, esim. kokonaisia kysymyksiä, joiden sisällä on kysymyksen eri alakohtien välillä useampi yli 0,5 korrelaatio.

Eniten korrelaatiota indikaattoreiden välillä tulee kysymyksessä 12, jossa kysyttiin onko vuoden 2019 toiminnan ja talouden suunnittelussa (talousarvio) määritelty erityisiä tavoitteita/resursseja viiden eri asian/väestöryhmän huomioimiseksi. Tavoitteiden ja resurssien välillä oli jokaisessa viidessä asiassa/ryhmässä 0,60–0,78 korrelaatio. Tämän perusteella jatkossa voisi kysyä pelkästään joko resurssit tai tavoitteet tai ne yhdistettyinä. Lisäksi lasten ja nuorten kulttuuritoiminta, työikäisten kulttuuritoiminta ja ikääntyneiden kulttuuritoiminta korreloivat pareittain voimakkaasti sekä tavoitteissa ($r=0,51-0,66$), että resursseissa ($r=0,59-0,69$). Näistä kolmesta riittäisi siis kysyä yksi. Lisäksi myös hyvinvointia ja terveyttä edistävä sekä osallisuutta tukeva taide- ja kulttuuritoiminta korreloi resurssien osalta kaikkien muiden kohtien kanssa (0,49–0,58), tavoitteiden puolella korrelaatiot olivat noin 0,4–0,5. Yksi vaihtoehto voisi siis myös olla kysyä pelkästään kysymyksen kaksi viimeistä alakohtaa: hyvinvointia ja terveyttä edistävä sekä osallisuutta tukeva taide- ja kulttuuritoiminta sekä vähemmistö- ja erityisryhmille suunnattu kulttuuritoiminta.

Toiseksi enitenkorrelaatioita oli havaittavissa seurantaulottuvuudessa kysymysten 16, 18, 19 ja 20 muodostamassa kokonaisuudessa. Näissä kaikissa kysytään samojen asioiden seuraamista, kirjallista raportointia, esittelyä johtoryhmälle ja esittelyä luottamushenkilöhallinnolle.

Keskimäärin eniten keskenään korreloivat näistä kysymyksistä asioiden raportointi ja asioiden esittely luottamushenkilöhallinnolle. Kuuden asian korrelaatiot olivat 0,44–0,7. Asioista eniten korreloi kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehityksen raportointi ja sen esittely luottamushenkilöhallinnolle ($r=0,70$).

Toiseksi eniten näistä kysymyksistä keskenään korreloivat asioiden esittely johtoryhmälle ja asioiden esittely luottamushenkilöhallinnolle. Kuuden asian korrelaatiot olivat 0,26–0,7. Asioista eniten korreloi sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä kulttuuripalveluihin suuntautuneiden vierailujen lukumäärän esittely luottamushenkilöhallinnolle ja saman asian esittely johtoryhmälle ($r=0,70$).

Myös asioiden seurannan ja raportoinnin välillä korrelaatiot olivat jokaisen kuuden asian kohdalla 0,17–0,6. Raportoinnin ja johtoryhmälle esittelyn välillä korrelaatiot olivat samaa suuruusluokkaa 0,28–0,6. Asioiden seuraaminen taas korreloi vähemmän sekä johtoryhmälle ($r=0,09-0,47$) että luottamushenkilöhallinnolle ($r=0,27-0,5$) esittelyn kanssa.

Kysymysten 16,18,19 ja 20 kuudesta asiasta kirjastokäyntien määrän kehitys oli siitä poikkeuksellinen, että sen seuraaminen korreloi huomattavasti muita asioita vähemmän raportoinnin ja sekä johtoryhmälle että luottamushenkilöhallinnolle esittelyn kanssa. Muiden viiden asian seuraaminen korreloi melko vahvasti raportoinnin kanssa. Raportoinnista seuraa useimmiten esittely luottamushenkilöhallinnolle ja jos asia on esitelty luottamushenkilöhallinnolle, se on usein esitelty myös johtoryhmälle. Asioiden seuraamisesta ei kuitenkaan yhtä usein suoraan seuraa esittelyä luottamushenkilöhallinnolle tai johtoryhmälle. Korrelaatioiden perusteella näistä neljästä kysymyksestä voisi esimerkiksi jättää pois raportoinnin ja kysyä johtoryhmälle ja/tai luottamushenkilöhallinnolle esittelyä samassa kysymyksessä. (Taulukko 33.)

Taulukko 33. Kysymysten 16, 18, 19 ja 20 indikaattoreiden väliset korrelaatiot

		Kunnan järjestämiin kulttuuri-palveluihin osallistuneiden määrän kehitys	Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuri-palveluihin	Kirjas-tokäyn-tien määrän kehitys-tä	Sosiaali- ja terveydenhuol-lon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimin-taan osallistu-neiden asiakkai-den määrää	Sosiaali- ja terveydenhuol-lon yksiköistä kulttuuripalve-luihin suuntau-tuneiden vierai-lujen lukumää-rää	Taiteen perus-opetukseen osallistuvien lasten ja nuor-ten suht. osuus alle 18-vuotiaista
Seurataanko	Rapor-toidaanko	0,51	0,47	0,17	0,60	0,60	0,59
Esittely johtoryh-mälle	Rapor-toidaanko	0,43	0,52	0,28	0,61	0,57	0,55
Esittely luottamus-henkilöhal-linnolle	Rapor-toidaanko	0,70	0,48	0,44	0,69	0,69	0,69
Esittely johtoryh-mälle	Seurataanko	0,36	0,47	0,09	0,41	0,38	0,37
Esittely luottamus-henkilöhal-linnolle	Esittely johtoryh-mälle	0,49	0,66	0,26	0,69	0,70	0,62
Seurataanko	Esittely luottamus-henkilöhal-linnolle	0,47	0,45	0,27	0,50	0,50	0,50

Kysymyksissä 16, 18, 19 ja 20 oli korrelaatioita myös kysymysten alakohtien välillä. Sote-yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrä ja kulttuuripalveluihin suuntautuneiden vierailijoiden lukumäärä korreloivat kaikissa neljässä kysymyksessä 0,55–0,70. Näistä pitäisi kysyä jokaisessa kysymyksessä vain toinen.

Kolmanneksi eniten korrelaatiota oli kysymysten 3 ja 4 välillä. Kysymyksissä kysyttiin samojen tietolähteiden/asiakirjojen käsittelyä sekä luottamushenkilöhallinnossa että toimialan johtoryhmässä tai työryhmässä. Jokaisella tietolähteellä/asiakirjalla on näiden kahden kysymyksen välillä korrelaatio 0,55–0,65.

Myös kysymysten 3 ja 4 sisällä oli huomattavaa korrelaatiota eri tietolähteiden/asiakirjojen välillä, kaikkiaan kahdeksan pareittaista korrelaatiota oli yli 0,5. Eniten tietolähteistä/asiakirjoista keskenään korreloivat molemmissa kysymyksissä taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma sekä suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa ($r=0,65$ kysymyksessä 4 ja $r=0,59$ kysymyksessä 3). Kysymykset voisi ehkä yhdistää samaksi kysymykseksi tai jättää toisen kysymyksistä pois. Asiakirjoja/tietolähteitä pitäisi karsia.

Kysymyksessä 33 kysyttiin, ovatko kulttuurin edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuneet vuonna 2018 valmisteilla olevien päätösten vaikutusten ennakoarvointiin. Kysymysten kolmen alakohdan korrelaatiot olivat 0,56–0,65, joten kysymyksessä riittäisi kysyä vain yksi kolmesta alakohdasta. Toinen vaihtoehto olisi kysyä yhdellä kysymyksellä onko päätösten vaikutusten ennakoarvointiin ylipäätään osallistuttu.

Indikaattoreiden yhteys kokonaispistemäärään

Yhteensä viiden yksittäisen indikaattorin korrelaatio kokonaispistemäärän kanssa oli vähintään 0,5. Kunnat, joilla nämä viisi asiaa toteutuivat, saivat keskimäärin paremman kokonaispistemäärän. Eniten vaikutusta kokonaispistemäärään oli sillä, oliko kunnassa määritelty tavoitteet ja resurssit hyvinvointia ja terveyttä edistävään sekä osallisuutta tukevaan kulttuuritoimintaan. (Taulukko 34.)

Taulukko 34. Indikaattorit, joiden korrelaatio kokonaispistemäärän kanssa on vähintään 0,5, sekä kokonaispistemäärän mediaanit kunnilla joilla indikaattori toteutuu ja ei toteudu

Indikaattori	Kysymys	Korrelaatio kokonaispistemäärän kanssa	Kokonaispistemäärän mediaani, jos indikaattorista saanut pisteitä	Kokonaispistemäärän mediaani, jos indikaattorista 0 pistettä
KULJohC004	12. Onko vuoden 2019 toiminnan ja talouden suunnittelussa (talousarvio) määritelty erityisiä tavoitteita joidenkin seuraavien asioiden ja väestöryhmien huomioimiseksi? Hyvinvointia ja terveyttä edistävä sekä osallisuutta tukeva taide- ja kulttuuritoiminta	0,63	57	37
KULJohD004	12. Onko vuoden 2019 toiminnan ja talouden suunnittelussa (talousarvio) määritelty erityisiä resursseja joidenkin seuraavien asioiden ja väestöryhmien huomioimiseksi? Hyvinvointia ja terveyttä edistävä sekä osallisuutta tukeva taide- ja kulttuuritoiminta	0,60	57	39
KULSitC001	5. Onko kunnassa vakiintuneita POIKKIHALLINNOLLISIA rakenteita tai toimintamalleja (esim. työryhmä/-ryhmiä), joissa käsitellään hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa? Kunnan kulttuurin edistämisestä vastaavan toimialan koordinoimana työnä JA/TAI Jonkin muun tahon koordinoimana työnä	0,52	53	36
KULSitB006	4. Miten kulttuurista vastaavan TOIMIALAN JOHTORYHMÄSSÄ TAI TYÖRYHMÄSSÄ on käsitelty seuraavia tietolähteitä ja asiakirjoja tämän valtuustokauden aikana (2017–2021)? Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen -kärkihanke (lastenkulttuuri ja taiteen perusopetus 2016–2018)	0,54	57	41
KULJohC003	12. Onko vuoden 2019 toiminnan ja talouden suunnittelussa (talousarvio) määritelty erityisiä tavoitteita joidenkin seuraavien asioiden ja väestöryhmien huomioimiseksi? Ikäntyneiden kulttuuritoiminta	0,52	55	38

Klusterianalyysi

Indikaattorit luokiteltiin terveydenedistämisaktiivisuuden ulottuvuuksien alle sisällöllisin perustein tiedonkeruulomakkeen valmisteluvaiheessa. Tässä luvussa tarkastellaan klusterianalyysin avulla luokittelun onnistumista aineiston näkökulmasta.

Indikaattorit jaettiin ensin kuuteen ulottuvuuteen, joita kuvaamaan laskettiin synteettinen muuttuja. Tämän jälkeen yksittäiset indikaattorit saivat vapaasti hakeutua siihen klusteriin, jonka synteettistä muuttuja lähinnä ne olivat. Kaikkiaan viisi indikaattoria hakeutui eri ulottuvuuteen kuin mihin ne oli sisällöllisesti sijoitettu.

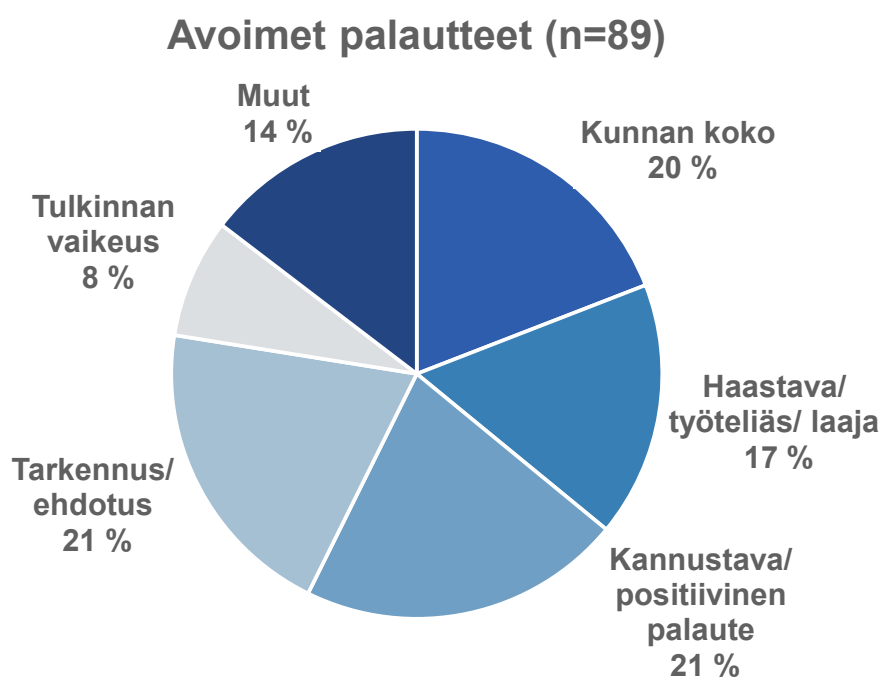
Kirjastokäyntien kehityksen määrän seuranta (KULSeuA003) hakeutui seurannasta sitoutumiseen. Sitoutumisesta molemmat yhteistyörakenteita kuvaavat indikaattorit (KULSitC001 ja KULSitC002) latautuivat yhteen johtamismuuttujien kanssa. Johtamisesta prosenttiperiaate (KULJohE001) siirtyi voimavaroihin ja voimavaroista tapahtumiin osallistuneiden lukumäärä (KULVoiF003) osallisuuteen.

Osasummatasolla vastaava analyysi tuotti seuraavat tulokset: Kirjastokäyntien kehityksen määrän seuranta (KULSeuA003) löysi paikkansa ohjelmien käsittelyä johtoryhmässä koskevasta osasummasta. Prosenttiperiaate (KULJohE001) sai parikseen yleisten kirjastojen saavutettavuutta kuvaavan voimavaraindikaattorin (KULVoiF006).

Avoimet palautteet

Tiedonkeruulomake sisälsi avointa vastaustilaa lisätäydennyksille ja kommenteille. Yhteensä 186 kuntaa antoi tiedonkeruulomakkeella palautetta. Avoimia palautteita oli mahdollista antaa viitekehyksen jokaisen ulottuvuusion yhteydessä sekä lomakkeen loppuun varatussa avoimessa vastaustilassa. Palautteita annettiin yhteensä 503.

Osioittain annetut palautteet (n=414) jakaantuivat viitekehyksen ulottuvuuksittain seuraavasti: sitoutuminen 78, johtaminen 67, seuranta ja arviointi 68, voimavarat 84, osallisuus 69 ja muut koko väestön terveyden edistämisen ydintoiminnot 48. Yleistä palautetta tiedonkeruusta annettiin 89 kappaletta. Yleiset palautteet läpikäytiin ja luokiteltiin teemoittain. Kuntien antamissa yleisissä palautteissa huomattavan suuri määrä oli positiivista palautetta tiedonkeruusta (21 %). Saman verran yleisissä palautteissa kunnat antoivat tarkentavia tietoja kysymyksiin liittyen sekä tekivät tiedonkeruuseen liittyviä ehdotuksia (21 %). Seuraavaksi eniten palautetta annettiin liittyen kunnan kokoon (20 %) ja siihen, että lomake koettiin hankalaksi ja työlääksi (17 %). Kuviossa 7 kuvataan kuntien antamien yleisten palautteiden sisällön jakaantuminen.

Kuvio 7. Kuntien antamat yleiset palautteet (n=89).

Viitekehyksen osioittain (sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja arviointi, voimavarat, osallisuus ja muut ydintoiminnot) annetut palautteet läpikäytiin ja luokiteltiin esiinnousseiden teemojen mukaan. Palautteissa kunnat antoivat lisätietoa tai tekivät tarkennuksia. Sekä avoimista palautteista että kaikista palautteista yhteensä muodostettiin avainsanapilvet. Sanapilvessä palautteissa eniten käytetyt sanat esiintyvät suurempina kuin vähemmän käytetyt sanat. Avoimia palautteita (n=89) koskevassa avainsanapilvessä sosiaali-sana esiintyi 24 kertaa. Tarkempi tarkastelu osoitti, että näistä kolmessatoista tarkennetaan sosiaali- ja terveyspalveluista vastaavan tahon osaavan vastata lomakkeen kysymykseen.

Pohdinta

Tiedonkeruun ja tunnuslukujen muodostamisen avulla kuvataan ensimmäisen kerran kuntien toimintaa kulttuurin ja erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin edistämiseksi. Tiedonkeruun tiedot kerättiin lomakkeella kuntien kulttuurin edistämisen vastuuhenkilöiltä. Tiedonkeruun kattavuudessa saavutettiin erinomainen tulos, ainoastaan 12 kuntaa ei toimittanut tietoja. Tämä menetelmäraportti kuvaa, miten keväällä 2019 kerätyistä tiedoista on muodostettu tunnusluvut, miten kuntakohtaiset tulokset on laskettu ja miten niistä on muodostettu kuntakohtaiset tiedot TEAvisari-verkkopalveluun (www.teaviisari.fi). TEAvisarissa tulokset raportoidaan terveydenedistämisen aktiivisuuden viitekehyksen ulottuvuuksien mukaan. Kulttuuri täydentää TEAvisarin tietopohjaa antaen kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuudesta entistä paremman ja monipuolisemman kokonaiskuvan. Tiedonkeruun avulla oli mahdollista saada tietoa kuntien tekemästä kulttuuritoiminnan edistämisestä.

Kunnat toimittivat tiedot tiedonkeruuseen kattavasti ja tietoja jäi puuttumaan melko vähän. Yhteensä 241 kunnalla oli 0–2 puuttuvaa tietoa. Indikaattoreista eniten puuttuvia tietoja oli lapsiin ja nuoriin liittyvissä kysymyksissä. Näissä kysymyksissä ei ollut ”Ei tietoa” -vastausvaihtoehtoa tarjolla. Keskimääräinen kokonaispistemäärä (TEA) oli 49 pistettä. Kaupunkimaiset kunnat pärjäsivät jokseenkin paremmin (mediaani 62 pistettä) kuin taajaan asutut (mediaani 49) tai maaseutumaiset (mediaani 45 pistettä) kunnat. Ulotuvuuksista tarkastellen eniten vaikutusta kokonaispistemäärään oli sitoutumisella ja johtamisella.

Yksittäisistä indikaattoreista eniten vaikutusta kokonaispistemäärään oli sillä, oliko kunnan talousarviossa määritelty erityiset tavoitteet ja resurssit hyvinvointia ja terveyttä edistävään kulttuuritoimintaan. Tavoitteet asettaneilla kunnilla kokonaispistemäärä (TEA) oli keskimäärin 57 pistettä ja 37 pistettä kunnilla, jotka eivät olleet tavoitteita asettaneet. Resurssit määrittäneillä kunnilla kokonaispistemäärä (TEA) oli keskimäärin 57 pistettä ja kunnilla, jotka eivät olleet resursseja määritelleet, 39 pistettä.

Ohjelmien käsittely johtoryhmässä korreloi voimakkaasti ohjelmien käsittelyyn luottamushenkilöhallinnossa (lomakkeen kysymykset 3 ja 4). Samoin toiminta- ja taloussuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja resurssit korreloivat voimakkaasti keskenään. Lisäksi seuranta-osiossa on paljon korrelaatiota osasummien sekä yksittäisten indikaattoreiden välillä kysymysten 16, 18, 19 ja 20 osalta. Eniten indikaattoreista ja osasummista kunnan asukaslukumäärän kanssa korreloi prosenttiperiaatteen noudattaminen ($r=0,48$).

Kunnat antoivat tiedonkeruusta poikkeuksellisen paljon positiivista palautetta. Palautteiden perusteella tiedonkeruu oli tietojen toimittajille lomakkeen sisällöllisen laajuuden ja kysymysten tulkintavaikeuksien johdosta kuitenkin vaikea. Tässä raportissa on tehty ehdotuksia kysymysten poistamiseksi. Tiedonkeruu osoittaa kuntien välisten erojen olevan suuria, jotka voivat olla merkittäviä kaupunkimaisten, taajaan asutujen ja maaseutumaisten kuntien välillä.

Kunnan kulttuuritoimen terveydenedistämisen aktiivisuuden kuvaaminen kulttuurin edistämisestä vastaavilta viranhaltijoilta kerätyillä tiedoilla vaikuttaa antaneen käyttökelpoista tietoa kuntien hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta. Tiedonkeruusta saadut tiedot olivat kattavia ja niitä hyödyntävät eri toimijat kunnissa, alueellisesti ja kansallisesti.

Lähteet

- Aluehallintovirasto (2012) Taiteen perusopetuksen alueellinen saavutettavuus 2012. Viitattu 16.8.2019.
(<http://www.avi.fi/documents/10191/52019/Taiteen+perusopetuksen+alueellinen+saavutettavuus+2012/04ff831-7505-4d85-96bf-c0f3bd9ff8ed>)
- Antikainen, Janne, Haanpää, Susanna, Laasonen, Valtteri & Siltanen, Kirsi (2018) Kulttuurin aluetietoperustan esiselvitys. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:37. Helsinki. Viitattu 5.3.2019.
(<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-602-7>)
- Chavent, Marie, Kuentz, Vanessa, Lique, Benoît & Saracco, Jérôme (2017) ClustOfVar: Clustering of Variables. R package version 1.1. (<https://CRAN.R-project.org/package=ClustOfVar>)
- Eeckelaar Catherine, Camic Paul & Springham, Neil (2012) Art galleries, episodic memory and verbal fluency in dementia: an exploratory study. *Psychology of Aesthetics, Creativity and the Arts*. Vol. 6, No. 3, s. 262-272. Viitattu 29.4.2019.
(https://www.researchgate.net/publication/254735585_Art_Galleries_Episodic_Memory_and_Verbal_Fluency_in_Dementia_An_Exploratory_Study)
- Gordon-Nesbitt, R (2015) Exploring the Longitudinal Relationship Between Arts Engagement and Health. Viitattu 13.5.2019.
(<http://artsforhealth.org/research/artsengagementandhealth/ArtsEngagementandHealth.pdf>)
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta 195/2018 vp (2018) Viitattu 29.4.2019.
(https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_195+2018.pdf)
- Kuntalaki 410/2015. Viitattu 5.3.2019.
(<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>)
- Känkänen, Päivi (2013) Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. Tutkimus 109. Helsingin yliopisto. THL. Viitattu 7.8.2019.
(https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/39276/kankanen_vaitoskirja.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Känkänen, Päivi & Rainio, Anna (2010) Suojassa, mutta näkyvissä – taidelähtöinen toiminta osallisuuden rakentajana lastensuojelussa. Nuorisotutkimus 4/2010. Viitattu 12.9.2019.
(<http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2010/4/suojassa.pdf>)
- Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. Viitattu 5.3.2019.
(<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166#Pidp446589120>)
- Laki taiteen perusopetuksesta 633/1998. Viitattu 5.3.2019.
(<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980633>)
- Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998. Viitattu 5.3.2019.
(<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632>)
- Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016. Viitattu 5.3.2019.
(<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492>)
- Liikanen, Hanna-Liisa (2003) Taide kohtaa elämän - Arts in Hospital-hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaisten hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- Liikanen, Hanna-Liisa (2010) Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Viitattu 12.9.2019.
(<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-826-7>)
- Manninen Jyri, Karttunen Anna, Meriläinen Matti, Jetsu Anna & Vartiainen Anna-Kaisa (2019) Hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa – kansalaisopiston hyödyt osallistujille, kaupungille ja alueelle. Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 24. Viitattu 10.9.2019.
(https://kaks.fi/wp-content/uploads/2019/05/julkaisu_hyvinvointia-ja-sosiaalista-paaomaa-kansalaisopiston-hyodyt-osallistujille-kaupungille-ja-alueelle.pdf)
- Museolaki 729/1992. Viitattu 5.3.2019.
(<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920729>)
- Opetushallitus (2019). Viitattu 9.8.2019.
(<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opetuksen-jarjestaminen>)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2011) Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta. Julkaisuja 2011:8. Viitattu 12.8.2019.
(<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75450/OKM08.pdf?sequence=1>)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2016) Asettamis päätös OKM/41/040/2016. Viitattu 26.4.2019.
(https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/8b7721ba-b5a1-4ea5-bc30-cd18a7ab5f69/93365593-0bf4-42c9-b28f-69bbc347407c/ASETTAMISPAATOS_20170309131557.pdf)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017) Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20. Helsinki. Viitattu 24.8.2018.
(<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf>)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2018a) Taide ja kulttuuri osana alueiden kehitystä. Näkymä vuoteen 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:20. Helsinki. Viitattu 24.8.2018.
(http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160801/OKM_20_2018.pdf)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2018b) Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki. Viitattu 5.3.2019.
(<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-599-0>)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019a) Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallinen koululaiskysely 2019: Koululaiset toivovat lisää aikaa kavereiden kanssa. Viitattu 3.9.2019.
(https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/koululaiset-toivovat-lisaa-aikaa-kavereiden-kanssa)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019b) Tule luo taide. Taiteen prosenttiperaatteen laajentamisen kärkihankkeen (2016–2018) loppuraportti Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 9. Viitattu 11.9.2019.
(<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-625-6>)

- Opetusministeriö (2009) Vaikuttavuusindikaattorit kulttuuripoliittikan tietopohjan vahvistajina. Opetusministeriön julkaisu- ja 2009: 57. Helsinki. Viitattu 28.8.2018. (<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75631/opm57.pdf>)
- Opher, Simon (2011) Cost-benefit evaluation of Artlift 2009-2012: summary. Viitattu 29.4.2019. (http://static1.1.sqspcdn.com/static/f/1482593/19171593/1341830741930/Simon_Opher_cost_benefit_report)
- Peruspalvelujen arviointi (2015) Aluehallintovirasto. Viitattu 3.5.2019. (<https://www.patio.fi/web/pepa-2015-valtakunnallinen/hyvinvointipalvelut1>)
- Peruspalvelujen arviointi (2018) Aluehallintovirasto. Viitattu 27.8.2018. (https://www.avi.fi/web/avi/peruspalvelujen-arviointi1#_U_cmxUzyWUk)
- R Core Team (2019) R: A Language and Environment for Statistical Computing. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. (<https://www.R-project.org/>)
- Saukkonen, Pasi, Sivonen, Outi (2016) TAITEEN JA KULTTUURIN TOIMIJAT, TOIMINTA JA MERKITYS TA-PAUSKOHTENA HYVINKÄÄ, LOHJA JA PORVOO. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore. Viitattu 8.8.2019. (https://www.cupore.fi/images/tiedostot/taiteenjakulttuurint-oimijat_web.pdf)
- Scholz, Daniel, Rohde, Sönke, Nikmaram, Nikou, Hans-Peter Brückner, Hans-Peter, Großbach, Michael, Jens D. Rollnik, Jens D & Altenmüller, Eckart O (2016) Sonification of Arm Movements in Stroke Rehabilitation – A Novel Approach in Neurologic Music Therapy. Viitattu 26.4.2019. (<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fneur.2016.00106/full>)
- Seppänen, Antti-Pekka (2018) ”Sinne vain on niin mukava mennä”. Yleisten kirjastojen asiakaskyselyjen tulokset 2018. Aluehallintovirasto 47/2018. Hämeenlinna. Viitattu 23.11.2018. (<https://www.avi.fi/documents/10191/10616116/Julkaisu-47-ESAVI-yleiset-kirjastot-ak-2018.pdf/6bea2edc-ddba-4d69-ab57-f4a042bd06b6>)
- Sihvonen, Aleksi, Särkämö, Teppo, Leo, Vera, Tervaniemi, Mari, Altenmüller, Eckart & Suinula, Seppo (2017) Music-based interventions in neurological rehabilitation. *Lancet Neurol* 2017; 16: 648–60.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2015) TAITEESTA JA KULTTUURISTA HYVINVOINTIA. Toimintaohjelman 2010–2014 loppuraportti. Helsinki. Viitattu 21.8.2018. (http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70355/URN_ISBN_978-952-00-3578-5.pdf)
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2019) Kulttuuri ja taide hyvinvoinnin edistäjinä sosiaali- ja terveydenhuollossa, työelämässä ja koulutuksessa. Terveyttä ja hyvinvointia edistävän taide- ja kulttuuritoiminnan yhteistyöryhmän raportti ja jatkotoimenpide-ehdotukset. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:34. Helsinki. Viitattu 19.6.2019. (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4069-7>)
- Staricoff, Rosalia & Clift, Stephen (2011) Arts and Music in Healthcare: An overview of the medical literature: 2004-2011. Viitattu 13.5.2019. (<http://www.artshealthresources.org.uk/wp-content/uploads/2017/01/2011-Staricoff-Arts-and-health-in-healthcare.pdf>)
- Ståhl, Timo & Rimpelä, Matti (2010) Väestön terveyden edistäminen kunnan tehtävänä. Teoksessa Ståhl Timo, Rimpelä Arja (toim.): Terveiden edistäminen tutkimuksen ja päätöksenteon haasteena, s. 133–151. THL Teema 9. Helsinki.
- Särkämö, Teppo, Tervaniemi, Mari, Laitinen, Sari, Forsblom, Anita, Soinila, Seppo, Mikkonen, Mikko, Autti, Taina, Silvennoinen, Heli M, Erkkilä, Jaakko, Laine, Matti, Peretz, Isabella, & Hietanen, Marja (2008) Music listening enhances cognitive recovery and mood after middle cerebral artery stroke. *Brain*. Viitattu 12.9.2019. (<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.330.2284&rep=rep1&type=pdf>)
- Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Viitattu 2.4.2019. (<https://tilastot.kirjastot.fi/>)
- Teatteri- ja orkesterilaki 730/1992. Viitattu 5.3.2019. (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920730>)
- Teaviisari. Viitattu 28.3.2019. (www.teaviisari.fi/tiedonkeruut)
- Terveysenhuoltolaki 1326/2010. Viitattu 5.3.2019. (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>)
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2016) Kulttuuri mukaan hyvinvointikertomuksiin. Viitattu 28.8.2018. (http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130606/THL_TT_Kulttuuri_14092017_verkko.pdf?sequence=3&isAlloWed=y)
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2018) THL selvittää teatterityöpajaan osallistumisen vaikutuksia Valtion koulukodeissa. Viitattu 1.8.2019. (<https://thl.fi/fi/-/thl-selvittaa-teatterityopajaan-osallistumisen-vaikutuksia-valtion-koulukodeissa>)
- Tilastokeskus (2016). Kirjastot edelleen kulttuurilaitoksista helpoimmin saavutettavia. Viitattu 29.3.2019. (http://www.stat.fi/uutinen/kirjastot-edelleen-kulttuurilaitoksista-helpoimmin-saavutettavia#_ga=2.260833422.2045678197.1553764090-559327856.1538393445)
- Tilastokeskus (2018,a) Kulttuuriammateissa ja -toimialoilla työskentelevien lukumäärä kasvoi vuonna 2018 edellisvuodesta. Viitattu 6.9.2019. (https://www.stat.fi/til/klt/2018/01/klt_2018_01_2019-06-10_tie_001_fi.html)
- Tilastokeskus (2018,b) Kuntasektorin kuukauspalkat ammatteittain vuonna 2017. Viitattu 12.11.2018. (http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_pal_ksp/statfin_ksp_pxt_001_fi.px/table/tableViewLayout2/?rxid=1b7b7c0b-e4d8-4866-b573-108dc12a000d)

- Tilastokeskus (2019) Yleiset kirjastot Manner-Suomessa 1997–2017. Viitattu 24.4.2019.
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_klt_klt/statfin_klt_pxt_005.px#_ga=2.135446577.1605035870.1535356695-2114979533.1533896307)
- Vaajoki, Anne (2012) Postoperative Pain in Adult Gastroenterological Patients – Music Intervention in Pain Alleviation. Dissertation. Viitattu 29.4.2019.
http://publications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0956-5/urn_isbn_978-952-61-0956-5.pdf)
- Valtioneuvosto (2015) Ratkaisujen Suomi Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Viitattu 26.4.2019.
https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FL_YHDISTETTY_netti.pdf)
- Valtioneuvosto (2019) Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019. OSALLISTAVA JA OSAAVA SUOMI – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Viitattu 20.6.2019.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161662/Osallistava_ja_osaava_Suomi_2019_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Vipunen (2019) Opetushallituksen tilastopalvelu. Viitattu 4.9.2019.
https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Tutkintoon%20johtamaton%20koulutus%20-%20koulutukset%20ja%20osallistuneet%20-%20vapaa%20sivistysty%C3%B6.xlsb)
- WHO (2019) HEALTH EVIDENCE NETWORK SYNTHESIS REPORT 67 What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. Viitattu 21.11.2019.
<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf>)

Kulttuuri kunnan toiminnassa 2019

Tällä lomakkeella kerätään tietoja kulttuuritoiminnan edistämisestä sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta kunnassa. Tiedonkeruun tarkoituksena on selvittää, millaiset voimavarat kunnalla on ja millaiset edellytykset se on luonut hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuuritoiminnan toteuttamiseksi. Koska kaikella kulttuuritoiminnalla on yhteys hyvinvointiin, lomake sisältää myös kulttuurin edistämistä kunnassa yleisesti koskevia kysymyksiä.

Kuntakohtaiset tiedot julkaistaan TEAviisari-verkkopalvelussa syksyllä 2019.

Ohjeita lomakkeen täyttämiseen:

- Kaikki tiedot koskevat vuotta 2019 ellei toisin mainita.
- Suosittelemme täyttämistä ensin paperiselle lomakkeelle.
- Lomakkeen alalaidassa olevasta Jatka myöhemmin -painikkeesta voi keskeyttää lomakkeen täyttämisen ja jatkaa myöhemmin.
- Lähettämisen jälkeen lomakkeeseen ei voi palata. Jos tietoja halutaan lähettämisen jälkeen korjata tai tarvitaan kopio lähetetyistä tiedoista, pyydämme ottamaan yhteyttä: teaviisari@thl.fi
- Lomakkeen voi tulostaa lähettämisen jälkeen.
- Lukumääriä koskeviin kysymyksiin kirjoitetaan vain pelkkä numero.
- Lomakkeessa on avointa vastaustilaa lisätäydennyksille ja kommenteille.

YHTEYSTIEDOT

Kunnan nimi _____

Vastaajan nimi _____

Vastaajan ammattinimike _____

Vastaajan sähköpostiosoite _____

TAUSTATIEDOT

1. Mikä toimielin pääasiassa vastaa kulttuuritoiminnasta kunnassa?

- ☐ Kulttuurilautakunta tai muu vastaava
- ☐ Vapaa-aikalautakunta tai muu vastaava
- ☐ Sivistyslautakunta tai muu vastaava
- ☐ Jokin muu,
mikä? _____

2. Onko tiedonkeruulomaketta käsitelty

	Ei	Kyllä	Käsittelypäivämäärä:
kulttuurin edistämisestä vastaavassa työryhmässä tai toimialan johtoryhmässä?	☐	☐	<input type="text"/>
hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä vastaavassa työryhmässä tai johtoryhmässä?	☐	☐	<input type="text"/>

SITOUTUMINEN

3. Miten kulttuurin edistämisestä vastaavassa LUOTTAMUSHENKILÖHALLINNOSSA (lautakunta/valiokunta tms.) on käsitelty seuraavia tietolähteitä ja asiakirjoja tämän valtuustokauden aikana (2017–2021)?

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019)	☐	☐	☐	☐
Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016)	☐	☐	☐	☐
Peruspalvelujen arviointi, kulttuuripalvelut ja/tai kirjastopalvelut (2017)	☐	☐	☐	☐
Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma (2015)	☐	☐	☐	☐
Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa (2018, OKM & STM, Kärkihanke)	☐	☐	☐	☐
Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen -kärkihanke (lastenkulttuuri ja taiteen perusopetus 2016–2018)	☐	☐	☐	☐

4. Miten kulttuurista vastaavan TOIMIALAN JOHTORYHMÄSSÄ TAI TYÖRYHMÄSSÄ on käsitelty seuraavia tietolähteitä ja asiakirjoja tämän valtuustokauden aikana (2017–2021)?

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019)	☐	☐	☐	☐
Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016)	☐	☐	☐	☐
Peruspalvelujen arviointi, kulttuuripalvelut ja/tai kirjastopalvelut (2017)	☐	☐	☐	☐
Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma (2015)	☐	☐	☐	☐
Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa (2018, OKM & STM, Kärkihanke)	☐	☐	☐	☐
Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen -kärkihanke (lastenkulttuuri ja taiteen perusopetus 2016–2018)	☐	☐	☐	☐

5. Onko kunnassa vakiintuneita POIKKIHALLINNOLLISIA rakenteita tai toimintamalleja (esim. työryhmä/-ryhmiä), joissa käsitellään hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa?

	Ei	Kyllä
Kunnan kulttuurin edistämisestä vastaavan toimialan koordinoimana työnä	☐	☐
Jonkin muun tahon koordinoimana työnä	☐	☐

6. Onko kunnassa vakiintuneita alueellisia rakenteita, joissa käsitellään hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa?

	Ei	Kyllä
Kuntien välisenä yhteistyönä	☐	☐
Maakunnan ja kunnan välisenä yhteistyönä	☐	☐
Sairaanhoitopiirin ja kunnan välisenä yhteistyönä	☐	☐

7. Onko kunnassa voimassa olevassa kuntastrategiassa käsitelty seuraavia asioita?

	Ei tietoa	Ei	Kyllä
Kulttuuripalvelujen edistämiseen liittyvät asiat	☐	☐	☐
Hyvinvointia ja terveyttä edistävään kulttuuritoimintaan liittyvät asiat	☐	☐	☐

8. Sisältyykö viimeksi laadittuun kunnan laajaan hyvinvointikertomukseen tai muuhun vastaavaan tavoitteita kunnan kulttuuritoiminnasta?

- ☐ Ei tietoa
☐ Ei
☐ Kyllä

9. Onko kunnassa voimassa oleva suunnitelma hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta (esim. kulttuurihyvinvointisuunnitelma)?

- ☐ Ei
☐ Kyllä, erillisenä suunnitelmana
☐ Kyllä, osana laajempaa kokonaisuutta kuten laajaa hyvinvointikertomusta

Lisätietoja ”Sitoutuminen”-osion tiedoista

Lisätietoja

JOHTAMINEN

10. Onko sovittu, mikä hallinnonala koordinoi hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa kokonaisuutena?

- ☐ Ei
☐ Kyllä, mikä? _____

11. Onko kunnassa nimetty henkilö, joka vastaa hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta?

- ☐ Ei
- ☐ Kyllä,
henkilön virka-/toiminimike: _____

12. Onko vuoden 2019 toiminnan ja talouden suunnittelussa (talousarvio) määritelty erityisiä tavoitteita ja resursseja joidenkin seuraavien asioiden ja väestöryhmien huomioimiseksi?

	Tavoitteet	Resurssit
Lasten ja nuorten kulttuuritoiminta	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä
Työikäisten kulttuuritoiminta	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä
Ikääntyneiden kulttuuritoiminta	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä
Hyvinvointia ja terveyttä edistävä sekä osallisuutta tukeva taide- ja kulttuuritoiminta	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä
Vähemmistö- ja erityisryhmille suunnattu kulttuuritoiminta	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä

13. Onko kunnassa tehty päätös rakentamiseen liittyvän taiteen prosenttiperiaatteen noudattamisesta ja/tai sovellettu sitä rakentamiseen liittyvissä investointihankkeissa tai asuinalueiden kaavoituksessa (esim. uudisrakennus-, peruskorjaus- ja väylähankkeet)?

- ☐ Ei tietoa
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä,
viimeisin hanke (vuosi), jossa prosenttiperiaatetta on noudatettu? _____

14. Onko kunnan suunnittelussa (maankäyttö, kaavoitus, strateginen suunnittelu) hyödynnetty kulttuuriympäristön ylläpitoa ja kehittämistä asukkaiden viihtyvyyden ja hyvinvoinnin lisäämisessä?

- ☐ Ei tietoa
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä

15. Onko kunnalla virallisesti hyväksytyt perusteet, joilla jaetaan tilojen käyttövuoroja kulttuuritoimintaan? Esim. kunnanhallituksen, valtuuston tai kulttuurista vastaavan lautakunnan hyväksymät.

- ☐ Ei tiloja käytössä
- ☐ Ei ole yhteisiä perusteita
- ☐ On tietyt yhteiset perusteet, mutta ei kirjallisena
- ☐ On kirjalliset yhteiset perusteet

Lisätietoja Johtaminen-osion tiedoista

Lisätietoja

Kulttuuri kunnan toiminnassa 2019

3 / 4

SEURANTA JA ARVIOINTI

16. Seurataanko kulttuurista vastaavalla hallinnonalalla säännöllisesti seuraavia asioita?

	Ei seurata	Valtuustokausittain	Kahden vuoden välein	Vuosittain tai jatkuvasti
Kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitystä (lapset ja nuoret, työikäiset, ikääntyneet)	☐	☐	☐	☐
Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuripalveluihin	☐	☐	☐	☐
Kirjastokäyntien määrän kehitystä	☐	☐	☐	☐
Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrää	☐	☐	☐	☐
Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä kulttuuripalveluihin suuntautuneiden vierailujen lukumäärää	☐	☐	☐	☐
Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista	☐	☐	☐	☐

17. Onko arvioitu tämän valtuustokauden aikana (2017–2021) joitain tai kaikkia seuraavista kulttuuripalveluiden saavutettavuuden osa-alueista (esim. taloudellinen, sosiaalinen, fyysinen saavutettavuus, mm. ilmaiset tai jalkautuvat palvelut, tilojen esteettömyys, tulkkaukset)?

- ☐ Ei tietoa
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä

18. Raportoidaanko seuraavia asioita vuosittain kunnan toimintakertomuksessa, laajassa hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kunnan virallisessa asiakirjassa?

	Ei tietoa	Ei	Kyllä
Kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitystä (lapset ja nuoret, työikäiset, ikääntyneet)	☐	☐	☐

	Ei tietoa	Ei	Kyllä
Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuripalveluihin	☐	☐	☐
Kirjastokäyntien määrän kehitystä	☐	☐	☐
Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrää	☐	☐	☐
Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä kulttuuripalveluihin suuntautuneiden vierailujen lukumäärää	☐	☐	☐
Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista	☐	☐	☐

19. Onko seuraavia asioita esitelty KUNNAN JOHTORYHMÄLLE tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä vastaavalle työryhmälle vuoden 2018 aikana?

	Ei	Kyllä
Kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitystä (lapset ja nuoret, työikäiset, ikääntyneet)	☐	☐
Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuripalveluihin	☐	☐
Kirjastokäyntien määrän kehitystä	☐	☐
Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrää	☐	☐
Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä kulttuuripalveluihin suuntautuneiden vierailujen lukumäärää	☐	☐
Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista	☐	☐

20. Onko seuraavia asioita esitelty kulttuurista ja/tai hyvinvoinnista vastaavalle LUOTTAMUSHENKILÖHALLINNOLE vuoden 2018 aikana?

	Ei	Kyllä
Kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitystä (lapset ja nuoret, työikäiset, ikääntyneet)	☐	☐
Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuripalveluihin	☐	☐
Kirjastokäyntien määrän kehitystä	☐	☐
Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrää	☐	☐
Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä kulttuuripalveluihin suuntautuneiden vierailujen lukumäärää	☐	☐
Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista	☐	☐

Lisätietoja ”Seuranta ja arviointi” -osion tiedoista

Lisätietoja

VOIMAVARAT

21. Onko kunnassa lasten ja nuorten mahdollista osallistua taiteen perusopetukseen maksutta ja/tai saada maksuihin huojennusta taloudellisen tilanteen perusteella?

- ☐ Ei tietoa
☐ Ei
☐ Kyllä

22. Seurattiinko kunnassa maksutta taiteen perusopetukseen osallistuneiden oppilaiden lukumäärää (=vapaaoppilaspaikka) lukuvuonna 2018–2019?

- ☐ Ei tietoa
☐ Ei
☐ Kyllä

23. Järjestääkö tai tukeeko kunta taloudellisesti kunnassa järjestettävää kulttuuriluotsi- tai kulttuurikaveritoimintaa tai muuta vastaavaa vapaaehtoistoimintaa?

- ☐ Ei tietoa
☐ Ei
☐ Kyllä

24. Onko kunnalla käytössä jokin toimintamalli, jolla

	Ei tietoa	Ei	Kyllä
vaikeassa elämäntilanteessa olevat kuntalaiset pääsevät maksutta tai alhaisella pääsymaksulla kulttuuritapahtumiin (esim. Kaikukortti, Kimmoke-ranneke)?	☐	☐	☐
lapsille ja nuorille tarjotaan kulttuuritarjontaa ja -vinkejä (esim. alennetut liput, harrastuspassi, yläkoululaisten kulttuurikortti ym.)?	☐	☐	☐
yli 65-vuotiaille erikseen tarjotaan kulttuuritoimintaa (mm. alennettuja lippuja, kulttuurivierailuja)?	☐	☐	☐
tuodaan sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköihin kulttuuritoimintaa?	☐	☐	☐

25. Mikä on kulttuuripalveluista kunnassa vastaavan johtavan viranhaltijan virka-/toiminimike (esim. kulttuurijohtaja, sivistystoimenjohtaja, kulttuurituottaja, kulttuurisuunnittelija, hyvinvointijohtaja)?

26. Kuinka suuren osuuden työajastaan em. henkilö käyttää yleisen kulttuuritoiminnan hoitamiseen?

- ☐ 100 % (päätoimisesti)
☐ 80 % (4 päivää viikossa)
☐ 60 % (3 päivää viikossa)
☐ 50 % (puolet työajasta)
☐ 40 % (2 päivää viikossa)
☐ 20 % (1 päivä viikossa)
☐ Vähemmän kuin 20 %

27. Toimiko kunnan yleisessä kulttuuritoiminnassa muuta henkilöstöä vuonna 2018?

Henkilöstötiedot koskevat vain yleistä kulttuuritoimintaa eli kunnan kulttuuritoimen tai vastaavan alla toteutettua toimintaa. Kysymys ei koske taide- ja kulttuurilaitosten, taiteen perusopetuksen, vapaan sivistystyön tai kirjastojen henkilökuntaa.

- ☐ Ei
- ☐ Kyllä,
heidän työpanoksensa yhteensä henkilötyövuosina? _____

Lisätietoja Voimavarat-osion tiedoista

Lisätietoja

OSALLISUUS

28. Toimiiko kunnassa seuraavia kulttuuritoimijoiden ja kunnan yhteiselimiä?

	Ei	Kyllä
Säännöllisesti kokoontuva kulttuuritoimijoiden ja kunnan yhteinen nimetty asiantuntijaelin	☐	☐
Kunnan säännöllisesti koolle kutsuma kulttuuritoimijoiden ja kunnan yhteiskokous (esim. kulttuurifoorumi)	☐	☐

29. Mitä alla olevista osallistumis- ja vaikuttamistavoista on käytetty kunnassanne vuosina 2017–2018 kulttuurin edistämiseen ja hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuuritoiminnan kehittämiseen?

	Ei	Kyllä
Asukas-/asiakaskyselyt (esim. nettikyselynä tai paperilomakkeilla)	☐	☐
Asukaskohtaamiset (esim. asukasfoorumit/-illat, kuntalaisraadit)	☐	☐
Palveluiden käyttäjien mukaan ottaminen kunnan toimielimiin (esim. työryhmiin)	☐	☐
Sosiaalinen media (tiedottaminen, keskustelut)	☐	☐
Verkko-osallistuminen (esim. palautteen anto, asiointi, aloitteiden tekeminen)	☐	☐
Yhteiskehittäminen (esim. kulttuurisuunnittelu tai muut vastaavat)	☐	☐

30. Yleisten kirjastojen tilojen tarjoaminen kansalaistoimintaan

Suomen yleisten kirjastojen tilastot -tietojärjestelmän mukaan kuntanne yleisten kirjastojen lukumäärä on... (pääkirjastot, sivukirjastot ja kirjastoautot).

Kuinka monessa kuntanne yleisessä kirjastossa tarjotaan tiloja, joita yhdistykset/järjestöt/asukkaat ym. voivat varata yksityiskäyttöön kansalaistoimintaa varten?

- ☐ Ei tiloja käytössä
- ☐ Ei tietoa
- ☐ On tiedossa
kirjastojen lkm: _____

31. Ovatko kunnan yleisten kirjastojen varattavissa olevat tilat maksuttomia yhdistyksille/järjestöille/asukkaille?

- ☐ Ei tiloja käytössä
☐ Ei
☐ Kyllä

Lisätietoja Osallisuus-osion tiedoista

Lisätietoja

MUUT KOKO VÄESTÖN KULTTUURIN EDISTÄMISEN YDINTOIMINNAT

32. Edistikö kunta vuonna 2018 kulttuuritoimintaa joillekin seuraavista ryhmistä erikseen tai integroidusti?

	Ei tietoa	Ei	Kyllä
Työttömät	☐	☐	☐
Opiskelun tai työelämän ulkopuolella olevat nuoret	☐	☐	☐
Erlaisissa laitoksissa asuvat	☐	☐	☐
Paljon sosiaali- ja terveyspalveluja tarvitsevat kotona asuvat ikäihmiset	☐	☐	☐

33. Ovatko kulttuurin edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuneet vuonna 2018 valmisteilla olevien päätösten vaikutusten ennakoarviointiin?

	Ei	Kyllä
Lautakuntapäätösten valmistelussa	☐	☐
Palveluverkon suunnittelussa	☐	☐
Kulttuurin toimintaympäristöjen kehittämisessä	☐	☐
Muissa ennakoarvioinneissa,	☐	☐

missä?

34. Mitä seuraavista lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta edistävästä toimenpiteistä kunnassa on toteutettu?

	Ei	Kyllä
Varhaiskasvatussuunnitelmassa on kirjattuna yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat kulttuurista vastaavien tahojen kanssa.	☐	☐
Kunnassa on mahdollisuus harrastaa taidetta ja kulttuuria varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestettävillä harrastustunneilla	☐	☐
Kunnassa on käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma (esim. perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteydessä)	☐	☐
Kunnassa on mahdollisuus harrastaa taidetta ja kulttuuria perusopetuksen yhteydessä järjestettävillä harrastustunneilla	☐	☐

35. Tarjotaanko kunnassa aikuisten taiteen perusopetusta?

- ☐ Ei tietoa
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä

Lisätietoja Muut ydintoiminnot -osion tiedoista

Lisätietoja

Kulttuuri kunnan toiminnassa 2019

4 / 4

Palautetta ja kommentteja tiedonkeruusta

Ohjeita vastauksen lähettämiseen

Kun haluatte lähettää vastauksenne, painakaa alla olevaa Lähetä-painiketta. Vastauksia ei tämän jälkeen voi enää muuttaa.

Jos teillä on lähettämisen kanssa teknisiä ongelmia, voitte toimittaa lomakkeen myös postitse: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, TEAviisari, Biokatu 10, 33520 Tampere.

YHTEYSTIEDOT

teaviisari@thl.fi
THL/TEAviisari, Biokatu 10
33520 Tampere